

LIETUVOS RESPUBLIKOS APLINKOS MINISTRAS

ĮSAKYMAS DĖL NACIONALINIO KRAŠTOVAIZDŽIO TVARKYMO PLANO PATVIRTINIMO

2015 m. spalio 2 d. Nr. D1-703
Vilnius

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo 2013 m. birželio 27 d. priimto Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymo pakeitimo įstatymo 3 straipsnio 1 dalimi, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. rugpjūčio 22 d. nutarimu Nr. 909 „Dėl Lietuvos Respublikos kraštovaizdžio politikos įgyvendinimo priemonių patvirtinimo“ patvirtintų Lietuvos Respublikos kraštovaizdžio politikos įgyvendinimo priemonių 1.2 papunkčiu, Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2012 m. gegužės 21 d. įsakymu Nr. D1-446 „Dėl Nacionalinio kraštovaizdžio tvarkymo plano parengimo“:

1. T v i r t i n u Nacionalinį kraštovaizdžio tvarkymo planą (pridedama)*.
2. P a v e d u Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos Saugomų teritorijų ir kraštovaizdžio departamentui:
 - 2.1. per 15 darbo dienų nuo šio įsakymo pasirašymo dienos pateikti įregistruoti Nacionalinį kraštovaizdžio tvarkymo planą Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo dokumentų registre;
 - 2.2. per 30 darbo dienų nuo šio įsakymo pasirašymo dienos pateikti Nacionalinį kraštovaizdžio tvarkymo planą suinteresuotoms valstybės ir savivaldos institucijoms;
 - 2.3. iki 2016 m. liepos 1 d. parengti, su suinteresuotomis institucijomis suderinti ir Lietuvos Respublikos aplinkos ministrui pateikti tvirtinti Nacionalinio kraštovaizdžio tvarkymo plano įgyvendinimo programą.

Aplinkos ministras

Kęstutis Trečiokas

* Dokumentų originalai (įskaitant grafinę dalį) saugomi ir su jais susipažinti galima Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos Saugomų teritorijų ir kraštovaizdžio departamento Kraštovaizdžio skyriuje adresu: A. Jakšto g. 4/ 9, Vilnius.

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos aplinkos
ministro 2015 m. spalio 2 d.
įsakymu Nr. D1-703

NACIONALINIS KRAŠTOVAIZDŽIO TVARKYMO PLANAS

I SKYRIUS

BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Nacionalinio kraštovaizdžio tvarkymo plano (toliau – Kraštovaizdžio planas) tikslas – didinant valdžios institucijų, privačių organizacijų ir visos visuomenės supratingumą apie kraštovaizdžio vertę, vaidmenį ir pokyčius, nustatyti ir patvirtinti veiksmus, kuriais siekiama išsaugoti, tobulinti, atkurti arba kurti kraštovaizdį: planavimo priemonėmis užtikrinti siekiamų kraštovaizdžio kokybės tikslų formavimą, įgyvendinant Europos kraštovaizdžio konvenciją ir Lietuvos Respublikos kraštovaizdžio politiką.

2. Kraštovaizdžio planą sudaro tekstinė dalis (sprendiniai) ir grafinė dalis (4 brėžiniai: Kraštovaizdžio tvarkymo zonos M 1:200 000, Kraštovaizdžio tvarkymo reglamentavimo kryptys M 1:400 000, Kraštovaizdžio vizualinis estetiškas potencialas M 1:400 000, Kultūros paveldo apsaugos teritoriniai prioritetai M 1:400 000, 1–4 priedai).

3. Kraštovaizdžio plano rengimo teisinis pagrindas: Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. rugpjūčio 22 d. nutarimu Nr. 909 „Dėl Lietuvos Respublikos kraštovaizdžio politikos įgyvendinimo priemonių patvirtinimo“ patvirtintų Lietuvos Respublikos kraštovaizdžio politikos įgyvendinimo priemonių 1.2 punktas; Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2012 m. gegužės 21 d. įsakymas Nr. D1-446 „Dėl specialiojo plano Nacionalinio kraštovaizdžio tvarkymo plano parengimo“, kuriuo priimtas sprendimas parengti Kraštovaizdžio planą.

4. Kraštovaizdžio planas parengtas įvertinus Europos kraštovaizdžio konvenciją ir šios konvencijos įgyvendinimo gairių nuostatas, Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymą, Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymą, Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymą, Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. spalio 29 d. nutarimu Nr. IX-1154 „Dėl Lietuvos Respublikos bendrojo plano“, sprendinius, Lietuvos Respublikos kraštovaizdžio politikos kryptių aprašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. gruodžio 1 d. nutarimu Nr. 1526 „Dėl Lietuvos Respublikos kraštovaizdžio politikos kryptių aprašo patvirtinimo“, Kraštovaizdžio tvarkymo specialiųjų planų rengimo taisyklės, patvirtintas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004 m. gegužės 5 d. įsakymu Nr. D1-246 „Dėl kraštovaizdžio specialiųjų planų rengimo taisyklių patvirtinimo“, kitus su kraštovaizdžiu susijusius nacionalinius ir tarptautinius teisės aktus, atsižvelgus į apskričių ir savivaldybių teritorijų bendrųjų planų sprendinius, įvertinus kraštovaizdžio srities mokslo darbus – Lietuvos Respublikos kraštovaizdžio erdvinės struktūros įvairovės ir jos tipų identifikavimo studiją (2006 m.), Kraštovaizdžio formavimo metodiką (2013 m.).

5. Kraštovaizdžio planas yra valstybės lygmens specialusis planas ir apima visą Lietuvos Respublikos teritoriją, išskyrus Lietuvai priklausančius teritorinius vandenis Baltijos jūroje (nustatomi tik bendrieji reglamentai, išsamiai jūrinės dalies reglamentavimą nustatys Lietuvos Respublikos bendrojo plano jūrinė dalis).

6. Pagrindiniai kraštovaizdžio plano uždaviniai: pateikti Lietuvos Respublikos teritorijos kraštovaizdžio formavimo, apsaugos, naudojimo, tvarkymo ir planavimo principines nuostatas; nustatyti kraštovaizdžio tvarkymo zonas pagal svarbiausius teritorijos vystymo prioritetus, urbanistinio ir gamtinio karkaso plėtojimo interesus; pateikti tikslinius formuojamo kraštovaizdžio bendrosios teritorinės struktūros optimalumo (kokybės) rodiklius; numatyti kraštovaizdžio tvarkymo

reglamentavimo kryptis, siūlomas priemonės ir apribojimus, užtikrinančius kraštovaizdžio bendrąją ekologinę pusiausvyrą, gamtinio karkaso formavimą, gamtinių, kultūrinių vertybių, kitų vertingų kraštovaizdžio komponentų ar kraštovaizdžio kompleksų išsaugojimą; sutelkti ir viešai skleisti laisvai prieinamą informaciją, sudarančią prielaidas integruoti Lietuvos Respublikos kraštovaizdžio politikos nuostatas į kitų ūkio šakų strategines programas ir planus.

7. Kraštovaizdžio plane naudojamos sąvokos atitinka sąvokas, apibrėžtas Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų, Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo, Lietuvos Respublikos miškų, Lietuvos Respublikos žemės įstatymuose ir kituose teisės aktuose. Siekiant aiškumo taikant Kraštovaizdžio plano sprendinių nuostatas, plane naudojamos naujos sąvokos pagal atitinkamą tematiką apibrėžiamos konkrečiuose skyriuose atskirai.

8. Kraštovaizdžio planas yra nacionalinio lygmens teritorijų planavimo dokumentas, kuris sprendžia principinius, strateginius šalies kraštovaizdžio planavimo uždavinius. Nacionalinio ar regioninio lygmens teritorinis reglamentavimas tiesiogiai negali būti pritaikomas lokaliajoje teritorijoje, jis tiesiogiai netaikomas asmenims, nes planavimo mastelis neleidžia iki detalumo pateikti viso kraštovaizdžio vertybių ir jo įvairovės spektro, šalies mastu įvertinti visų įvairialypių teritorijų apsaugos, ūkinio naudojimo aplinkybių ir pateikti konkrečiais parametrais apibrėžtų mažo ploto teritorijų apsaugos ir tvarkymo reglamentų. Kraštovaizdžio planas taikomas tik kaip teritorijos regioninio naudojimo ir apsaugos politiką įgyvendinantis instrumentas valstybinių ir (ar) savivaldos institucijų darbe.

9. Siekiant nacionalinės kraštovaizdžio politikos nuostatas integruoti į šalies regionų, miestų planavimo politiką, taip pat į kultūros, aplinkos, žemės ūkio, socialinę, ekonominę sritis ir į kiekvieną kitą sritį, galinčią daryti tiesioginį ar netiesioginį poveikį kraštovaizdžiui, Kraštovaizdžio plano sprendiniai yra prioritetiniai priimant ūkinės plėtros (pvz., inžinierinių tinklų, susisiekimo komunikacijų, atsinaujinančių energijos išteklių naudojimo plėtra ir kt.) galimybių kraštovaizdžio požiūriu sprendimus.

10. Tais atvejais, kai nustatomi paveldosaugos reikalavimai teritorijų planavimo dokumentams ir/ar žemėtvarkos planams rengti, vykdomi Kultūros vertybių registre registruotų nekilnojamojo kultūros vertybių apsaugos priemonių įrengimo, tvarkybos arba statybos darbai kultūros vertybių teritorijose ar jų apsaugos zonose, Kraštovaizdžio plano sprendiniuose pateikti tvarkymo reglamentavimai taikomi tiek, kiek tai neprieštarauja Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo ir jį įgyvendinančiųjų teisės aktų nuostatomis bei konkrečioms nekilnojamojo kultūros vertybių apsaugos reglamentams ir kultūros paveldo tvarkymo planams (teritorijų planavimo dokumentų sprendiniams).

II SKYRIUS

KRAŠTOVAIZDŽIO TVARKYMO ZONŲ SISTEMA

11. Kraštovaizdžio plane, siekiant formuoti ir palaikyti optimalią kraštovaizdžio struktūrą, išskirtos kraštovaizdžio tvarkymo zonos.

12. Kraštovaizdžio tvarkymo zonos – nustatytais ribomis apibrėžtos paskirties teritorija, turinti jai nustatytas apsaugos ir naudojimo sąlygas (reglamentą) bei joms adekvačias kraštovaizdžio atkūrimo, formavimo ir kitas tvarkymo priemones. Kiekviena tvarkymo zona yra atraminis teritorinis vienetas, kuriam tos zonos ribose nustatoma kraštovaizdžio formavimo politika, galimų veiklos rūšių prioritetai, apibrėžiamos principinės nuostatos neleistinoms veiklos rūšims ir (ar) jų kryptims vykdyti. Atsižvelgiant į skirtingą kraštovaizdžio pobūdį, tvarkymo zonos nustato diferencijuotą žemės naudmenų grupių ūkinį tvarkymą, skirtą siekiamai tikslinei ir (ar) optimaliai erdvinei kraštovaizdžio struktūrai formuoti, tinkamai kraštovaizdžio būklei palaikyti.

13. Nacionaliniame (valstybės) lygmenyje tvarkymo zonų sistemos kūrimo metodinį pamatą formuoja 5 principinės planuojamo kraštovaizdžio kategorijos:

13.1. intensyviai keičiamas (urbanizuojamas, technogenizuojamas) kraštovaizdis, patenkantis į urbanistinio karkaso įtakos arealus ir juostas;

13.2. vyraujančio intensyvaus ūkinio naudojimo prioriteto agrarinių ir miškingų teritorijų kraštovaizdis;

13.3. vyraujančio tausojančio naudojimo prioriteto agrarinių ir miškingų teritorijų kraštovaizdis gamtinio karkaso arealuose;

13.4. sudėtingos (mišrios) funkcinio naudojimo struktūros kraštovaizdis urbanistinio ir gamtinio karkaso ašių sankirtos arealuose;

13.5. vyraujančio konservacinio naudojimo prioriteto kraštovaizdis arealuose su gausiais konservacinę vertę ir atitinkamą teritorinės apsaugos statusą turinčiais gamtiniais ir (ar) kultūriniais teritoriniais kompleksais.

14. Išskirtos kraštovaizdžio tvarkymo zonos pateikiamos Kraštovaizdžio plano pagrindiniame Kraštovaizdžio zonų brėžinyje (1 priedas), kuriame pateikti kraštovaizdžio tvarkymo zonų indeksai nusako:

14.1. bendrą kraštovaizdžio pobūdį (plane žymima spalva), pagal kurį nustatyti atraminių kraštovaizdžio teritorinių vienetų tipai, t. y. išskiriamoms tvarkymo zonoms pagal kraštovaizdžio sukultūrinimo (natūralumo) laipsnį ir žemėnaudų pobūdį suteikta principinė teritorinė diferenciacija;

14.2. kraštovaizdžio naudojimo pobūdį (plane pažymėtas atitinkamu ženklu), pagal kurį nustatytas galimas (leistinas) teritorijos ekonominio ir technologinio naudojimo ar apsaugos intensyvumas;

14.3. kraštovaizdžio gamtinį pobūdį (plane nurodytas didžiosiomis lotyniškėmis raidėmis), pagal kurį teritorijos diferencijuotos atsižvelgiant į kraštovaizdžio tvarkymui itin reikšmingą gamtinio kraštovaizdžio įvairovę, jo morfologinius tipus, ypatumus. Kadangi Lietuvos kraštovaizdyje vyrauja gamtinis (natūralus ir pusiau natūralus) kraštovaizdis, šis klasifikacinis požymis yra lemiamas, vertybinis kriterijus atraminiams kraštovaizdžio teritoriniams vienetams – tvarkymo zonoms nustatyti.

15. Kraštovaizdžio tvarkymo zonų teritorinio pasiskirstymo suvestinė pagal visus tris požymius pateikiama 1, 2, 3 lentelėse:

15.1. kraštovaizdžio tvarkymo zonų suvestinė (1 lentelė, brėžinys 1 priede) pagal bendrą kraštovaizdžio pobūdį parodo, kad Lietuvos kraštovaizdžio formavime dominuoja sukultūrinto agrarinio pobūdžio kraštovaizdžio modelis, apimantis pusę šalies teritorijos ploto. Mažiau (po penktadalį teritorijos) ploto užima mišraus pobūdžio miškingo mažai sukultūrinto ir natūralaus miškingo pobūdžio kraštovaizdžiai. Kitiems kraštovaizdžio formavimo modeliams tenka mažiau nei po dešimtadalį tvarkymo zonų teritorijos:

1 lentelė. Išskirtų kraštovaizdžio tvarkymo zonų pasiskirstymas pagal bendrąjį kraštovaizdžio pobūdį (sukultūrinimo laipsnį):

BENDRAS KRAŠTOVAIZDŽIO POBŪDIS	Plotas, ha	%
Didelių kontinentinių akvatorijų gamtinis kraštovaizdis:	Iš viso	0,59
v' – lagūninės akvatorijos (Kuršių marių) kraštovaizdis	38 449,46	0,59
Natūralaus pobūdžio miškingas gamtinis kraštovaizdis:	Iš viso	19,31
t – pelkinis kraštovaizdis (pelkė 70–100%; miškas 10–30%)	43 954,46	0,67
te – pelkinis ežeruotas kraštovaizdis (pelkė 50–70%; ežeras 20–30%; miškas 0–20%)	21 161,56	0,32
mt – miškingas pelkėtas kraštovaizdis (miškas 70–90%; pelkė–ežeras 10–30%)	169 539,38	2,60
m – miškingas kraštovaizdis (miškas 90–100%; agro 0–10%)	859 993,28	13,17
me/s – miškingas ežeruotas/upėtas kraštovaizdis (miškas 50–70%; ež./slėn. 30–50%; agro 0–20%)	166 594,34	2,55
Mišraus pobūdžio miškingas mažai sukultūrintas kraštovaizdis:	Iš viso	22,47
mu' – miškingas mažai urbanizuotas kraštovaizdis	103 024,59	1,58

(miškas 70–90%; urbo 10–20%; agro 0–20%)		
ma – miškingas agrarinis kraštovaizdis (miškas 50–70%; agro 30–40%; urbo 0–5%)	1 363 634,12	20,89
Sukultūrintas agrarinis kraštovaizdis:	Iš viso 50,77	
am – agrarinis miškingas kraštovaizdis (agro 50–70%; miškas 30–40%; urbo 0–5%)	1 054 527,91	16,15
ae/s – agrarinis ežeruotas/upėtas kraštovaizdis (agro 40–60%; ež./slėn. 30–50%; miškas 0–20%)	234 042,46	3,58
at – agrarinis pelkėtas kraštovaizdis (agro 0–80%; pelkė–miškas 20–30%)	37 926,07	0,58
a – agrarinis kraštovaizdis (agro 80–90%; urbo 0–10%; miškas 0–20%)	1 988 905,20	30,46
Iš dalies urbanizuotas agrarinis kraštovaizdis:	Iš viso 3,78	
au' – agrarinis mažai urbanizuotas kraštovaizdis (agro 60–80%; urbo 10–20%; miškas 0–20%)	156 680,86	2,40
au – agrarinis urbanizuotas kraštovaizdis (agro 40–60%; urbo 40–60%; miškas 0–10%)	90 018,45	1,38
Urbanizuotas (urbanistinis) kraštovaizdis:	Iš viso 2,73	
ue/s – urbanizuotas ežeruotas/upėtas kraštovaizdis (urbo 60–80%; ež./slėn. 20–40%; miškas 0–10%)	58 506,04	0,90
u – urbanizuotas kraštovaizdis (urbo 80–100%; miškas 0–10%; agro 0–10%);	119 680,35	1,83
Technogenizuotas kraštovaizdis:	Iš viso 0,35	
ia – agrarinis technogenizuotas kraštovaizdis (techno 20–30%; miškas 0–10%; agro 60–80%)	3 297,57	0,05
iu – urbanistinis technogenizuotas kraštovaizdis (urbo 60–80%; techno 20–40%; miškas 0–10%)	5 723,62	0,09
i – industrinis technogenizuotas kraštovaizdis (techno 80–100%; miškas 0–20%)	13 552,12	0,21
VISAS KONTINENTINIS KRAŠTOVAIZDIS	6 529 211,85	100,0
v – JŪRINĖS AKVATORIJOS KRAŠTOVAIZDIS	185 334,33	

15.2. atsižvelgiant į išskirtų kontinentinių kraštovaizdžio tvarkymo zonų pasiskirstymą pagal kraštovaizdžio naudojimo pobūdį (2 lentelė, brėžinys 1 priede) ir įvertinus galimą mišraus naudojimo teritorijų diferenciaciją, nustatyta, kad konservacinio–tausojančio ir intensyvaus naudojimo tipų santykis yra 55:45:

2 lentelė. Išskirtų kraštovaizdžio tvarkymo zonų pasiskirstymas pagal kraštovaizdžio naudojimo pobūdį (galimą naudojimo intensyvumą):

KRAŠTOVAIZDŽIO NAUDOJIMO POBŪDIS	Plotas, ha	%
Kraštovaizdžio vertybės išsaugantis naudojimas		
1 – konservacinis	42 662,13	0,65
2 – konservacinis–tausojantis	522 853,75	8,01
Kraštovaizdžio ekologinę apsaugą užtikrinantis naudojimas		
3 – tausojantis	1 950 616,10	29,88
Teritoriniu požiūriu diferencijuotas mišrus teritorijos naudojimas		
4 – tausojantis intensyvus	1 131 303,36	17,33
5 – intensyvus–konservacinis	388 098,55	5,95
Intensyvus teritorijos naudojimas		
6 – intensyvus	2 492 015,26	38,18

VISAS KONTINENTINIS KRAŠTOVAIZDIS	6 527 549,15	100,0
JŪRINĖS AKVATORIJOS KRAŠTOVAIZDIS	185 334,33	100,0
2 – konservacinis–tausojuojantis	31 330,81	16,8
3 – tausojantis	31 958,19	16,9
6 – intensyvus	122 045,33	66,3

15.3. kraštovaizdžio pasiskirstymas pagal kraštovaizdžio gamtinį pobūdį (3 lentelė, brėžinys 1 priede) atspindi kraštovaizdžio morfologinės struktūros ypatumus, parodo lygumų (apie 40 %) ir kalvynų (apie 23 %) kraštovaizdžių tvarkymo zonų vyravimą. Vykdamas teritorijų planavimo ir kraštovaizdžio formavimo veiksmus ypatingas dėmesys turi būti skiriamas šio gamtinio pobūdžio kraštovaizdžiui: N' – raižyto marių kranto nerija, N – išlyginto marių kranto nerija, D' – delta, R' – senasis erozinis raguvynas, R – erozinis raguvynas, G' – moreninis/fliuvioglacialinis plokščiakalnis, P – pamario jūrinė lyguma, D – deltinis slėnis, P' – smėlinga pajūrio lyguma, S' – senslėnis, K – smėlingas fliuvioglacialinis kalvynas/kopynas, E – ežeruotas duburys, E' – ežerynas, B – smėlinga banguota pakiluma (plynaukštė), M – sekliosios (iki 2 m gylio) marios, G – moreninis/fliuvioglacialinis gūbrys/kalvyngūbris, L – smėlinga banguota lyguma, L'' – molinga banguota/rumbėta lyguma, S – upės slėnis. Šie gamtiniai teritoriniai dariniai dėl santykinai mažo ploto šalies teritorijoje yra ypatingai reikšmingi šalies kraštovaizdžio įvairovei, todėl turi būti pripažįstami prigimtinė šalies kraštovaizdžio vertybė.

3 lentelė. Išskirtų kraštovaizdžio tvarkymo zonų pasiskirstymas pagal kraštovaizdžio gamtinį pobūdį (gamtinius kompleksus):

KRAŠTOVAIZDŽIO GAMTINIS POBŪDIS	Plotas, ha	%
Pajūrio kraštovaizdis: Iš viso 0,99		
N – išlyginto marių kranto nerija	5 477,50	0,08
N' – raižyto marių kranto nerija	4 935,79	0,08
P – pamario jūrinė lyguma	14 425,71	0,22
P' – smėlinga pajūrio lyguma	40 096,46	0,61
Lygumų kraštovaizdis: Iš viso 39,74		
L – smėlinga banguota lyguma	371 095,52	5,69
L' – molinga lyguma	1 709 695,84	26,19
L'' – molinga banguota/rumbėta lyguma	513 074,34	7,86
Pakilumų (plynaukščių) kraštovaizdis: Iš viso 17,24		
B – smėlinga banguota pakiluma (plynaukštė)	234 074,11	3,59
B' – molinga banguota pakiluma (plynaukštė)	890 716,69	13,65
Kalvynų kraštovaizdis: Iš viso 22,65		
K – smėlingas fliuvioglacialinis kalvynas/kopynas	149 365,21	2,29
K' – priemolingas moreninis kalvynas	929 917,27	14,25
G – moreninis/fliuvioglacialinis gūbrys/kalvyngūbris	341 150,87	5,23
G' – moreninis/fliuvioglacialinis plokščiakalnis	11 654,26	0,18
Slėnių kraštovaizdis: Iš viso 13,19		
S – upės slėnis	745 016,73	11,41
S' – senslėnis	70 958,62	1,09
D – deltinis slėnis	19 080,00	0,29
D' – delta	6 435,13	0,10
R – erozinis raguvynas	100 68,82	0,15
R' – senasis erozinis raguvynas	9 811,29	0,15
Ežerų kraštovaizdis: Iš viso 6,31		

E – ežeruotas duburys	194 600,33	2,98
E' – ežerynas	217 449,19	3,33
VISAS SAUSUMOS KRAŠTOVAIZDIS	6 489 099,68	100,0
AKVALINIS KRAŠTOVAIZDIS:		
Jūros kraštovaizdis:	Iš viso 82,82	
J – kranto zonos (iki 20 m gylio) jūra	33 273,71	14,87
J' – povandeninių plynaukščių ir lomų jūra	152 060,62	67,95
Lagūnų (marių) kraštovaizdis:	Iš viso 17,18	
M – sekliosios (iki 2 m gylio) marios	9 600,67	4,29
M' – giliosios marios	28 848,79	12,89
VISAS AKVATORIJŲ KRAŠTOVAIZDIS	223 783,79	100,0

III SKYRIUS KRAŠTOVAIZDŽIO TVARKYMO REGLAMENTAVIMAS

16. Kraštovaizdžio tvarkymo zonos susijusios su funkcinio prioriteto zonomis, kurios diferencijuoja kraštovaizdį pagal nustatomus naudojimo prioritetus ir galimas veiklos rūšis, suteikiant kraštovaizdžio teritoriniam kompleksui atitinkamą tvarkymo kryptį. Teritorinių vienetų – funkcinų zonų, sąlygojančių esmines kraštovaizdžio reglamentavimo gaires, teritorinis tinklas sudaro pamatą galutiniam tvarkymo zonų ir jų apsaugos ir naudojimo reglamentų nustatymui.

17. Kraštovaizdžio planas nustato 8 apibendrintų kraštovaizdžio tvarkymo reglamentavimo strategijų sistemą, kurią sudaro 17 konkretizuotų kraštovaizdžio tvarkymo reglamentų kryptų, lokalizuotų šio plano brėžinyje „Kraštovaizdžio tvarkymo reglamentavimo kryptys M 1: 400 000“ (2 priedas):

17.1. kraštovaizdžio vertybių konservacinės apsaugos prioritetą užtikrinančių tvarkymo reglamentų formavimo strategija (toliau – A strategija):

1a – išimtinės konservacinės apsaugos reglamentų kryptis;

1b – konservacinę apsaugą ir bioprodukcinį naudojimą integruojanti reglamentų kryptis.

1a, 1b – reglamentų kryptys taikomos išimtinio konservacinio prioriteto (gamtinių ar biosferos rezervatų) teritorijose, kurių vystymas apima nustatytų reglamentų ir konservacinės funkcijos realizavimo efektyvumo užtikrinimą;

17.2. ypatingą konservacinę bei rekreacinę vertę turinčių teritorijų tvarų naudojimą ir vertybių išsaugojimą užtikrinančių tvarkymo reglamentų formavimo strategija (toliau – B strategija):

2 – integruotos konservacinės apsaugos ir rekreacinio naudojimo reglamentų kryptis.

Šios reglamentų kryptys nustatytos esamų bei perspektyvinių valstybinių parkų teritorijoms, kuriose būtina derinti konservacinius, rekreacinius ir ūkinės veiklos interesus, užtikrinti prioritetinę kraštovaizdžio vertybių apsaugą;

17.3. kraštovaizdžio rekreacinės aplinkos kokybės apsaugą ir racionalų naudojimą užtikrinančių tvarkymo reglamentų formavimo strategija (toliau – C strategija), kurios zonos lokalizuojamos pajūryje, ežerynuose, prie ežerų, upių ir tvenkinių. Daugeliu atvejų šių zonų vystymas susijęs su būtinybe teritorijoms taikyti konversiją (naudojimo pertvarką). Išskirtos šios reglamentų kryptys:

3a – rekreacinio naudojimo ir dalinės konservacinės apsaugos reglamentų kryptis;

3b – rekreacinio naudojimo ir funkcinės konversijos reglamentų kryptis;

3c – intensyvaus rekreacinio naudojimo reglamentų kryptis.

C strategija taikoma esamiems ir perspektyviniams rekreacinio naudojimo arealams, kurių tikslas – formuoti ir palaikyti šiose teritorijose rekreacinį kraštovaizdį su rekreacijai palankia aplinka, rekreacijai plėtoti reikalinga atitinkama infrastruktūra. 3a kryptis numatyta Kraštovaizdžio plane siūlytiniams rekreacinio profilio parkams ateityje kurti. 3b kryptis – kol kas nepakankamai naudojamiems, tačiau turintiems rekreacinį potencialą agrarinio arba miškingo kraštovaizdžio

ežerams bei slėniams, kurių perspektyvinis naudojimas siejamas su būtinu funkcinės konversijos (pertvarkos) plėtojimu, pirmiausia bioproductinio ūkio santykinės reikšmės mažėjimu ir ramaus pobūdžio rekreacinio–turistinio naudojimo (gamtinis, pažintinis, ekologinis turizmas) svarbos augimu. 3c kryptis nustatyta esamiems kurortams, kurortinėms vietovėms, kitoms rekreacinių kompleksų teritorijoms, jose numatant racionaliai intensyvių rekreacinių vystymą;

17.4. bioproductinio naudojimo racionalų ekologinį reguliavimą užtikrinančių tvarkymo reglamentų formavimo strategija (toliau – D strategija) apima pagrindines gamtinio karkaso kraštovaizdžio ekologinio kompensavimo teritorijas, ekologiškai jautrias eroduojamų Baltijos ir Žemaitijos aukštumų moreninių kalvynų ir smėlingų kopynų ir paslėnių teritorijas, todėl orientuojamasi į kraštovaizdį tausojančias ūkinio naudojimo formas ir technologijas, prioritetą skiriant kraštovaizdžio mozaikai atkurti, jai palaikyti ir didinti, vengiant ypač didelio ploto žemės ir miškų ūkio naudmenų formavimo, naudmenų kontūrus derinant prie reljefo formų, kitų natūralių gamtinių ribų. Išskiriamos šios reglamentų kryptys:

- 4a – tausojančio bioproductinio naudojimo ir konservacijos reglamentų kryptis;
- 4b – tausojančio bioproductinio naudojimo karstiniam regione reglamentų kryptis;
- 4c – tausojančio bioproductinio naudojimo reglamentų kryptis;
- 4d – bioproductinio naudojimo ir dalinės konservacijos reglamentų kryptis.

Reglamentų kryptys apima karstinį regioną (4a), draustinius (4b) ir ekologinių apribojimų reikalaujančius moreninius kalvynus, smėlingus kopynus, gūbrius, slėnių arealus (4c). Jose numatomas vyraujantis tausojantis bioproductinis (pirmiausia žemės ir miškų ūkių) naudojimas, leistina ekstensyvi urbanizacija – miesteliai, kaimai, vienkiemiai. Šių arealų vystymas turi atitikti palaikomojo, tausojančio vystymo sampratą, įpareigojančią adaptuoti esamą naudojimą, laikantis ekologinių teritorijos tvarkymo reikalavimų, siekiant užtikrinti gamybinių procesų ekologiškumą, kraštovaizdžio ekologinę pusiausvyrą. 4d tvarkymo reglamentavimo kryptis taikytina žymesnių ekologinių ribojimų nekeliančioms esamų biosferos poligonų teritorijoms, kuriose tikslinga išlaikyti intensyvių bioproductinių naudojimą, ieškant optimalių šios veiklos realizavimo formų, užtikrinant racionalų turimų išteklių naudojimą ir nustatytus biologinės apsaugos reikalavimus;

17.5. intensyvių bioproductinių naudojimą skatinančių tvarkymo reglamentų formavimo strategija (toliau – E strategija):

- 5 – intensyvaus bioproductinio naudojimo reglamentų kryptis.

E strategija – viena svarbiausių ir labiausiai paplitusių šalies teritorijoje. Penktosios krypties reglamentas skirtas užtikrinti intensyvių bioproductinių naudojimą, gamybinių interesų prioritetą;

17.6. esamų bei perspektyvinių urbanizacijai skirtų teritorijų tvarkymo reglamentų formavimo strategija (toliau – F strategija). Dėl smulkaus mastelio (M 1:400 000) valstybės planavimo lygmenyje neįmanoma aiškiai diferencijuoti kraštovaizdžio tvarkymo reglamentų urbanizuotose ir urbanizuotose teritorijose. Tai miestų kompleksinių planų uždavinys. Todėl Kraštovaizdžio plane skiriamos dvi pagrindinės urbanizuotų teritorijų reglamentų kryptys:

- 6a – ekstensyvios urbanizacijos reglamentų kryptis;
- 6b – intensyvios urbanizacijos reglamentų kryptis.

Ekstensyvios urbanizacijos reglamentai taikomi mažiesiems miestams ir didžiųjų miestų periferinėms dalims. Dauguma teritorijų su nustatytais ekstensyvios urbanizacijos reglamentais (apie 60–80 % šalies teritorijos) priskirtos tausojančio urbanistinio vystymo pobūdžiui, kuris įpareigoja kraštovaizdžio tvarkymo zonose užtikrinti mažesnę užstatymo tankį, žemesnę aukštumą, intensyvesnę želdynų formavimą.

Intensyvios urbanizacijos reglamentai taikomi didžiųjų miestų centrinėms dalims;

17.7. esamų bei perspektyvinių industrinių teritorijų tvarkymo reglamentų formavimo strategija (toliau – G strategija):

- 7a – infrastruktūros ir pramonės kompleksų formavimo reglamentų kryptis;
- 7b – kasybos vykdymo reglamentų kryptis.

G strategija skiriama technogeniniam kraštovaizdžiui formuoti. Jos tvarkymo reglamentavimo kryptys taikomos esamų ir numatomų didžiųjų pramoninių–logistinių kompleksų (7a) ir kasybos karjerų (7b) teritorijoms;

17.8. Baltijos jūros ir Kuršių marių akvatorijų racionalų naudojimą ir ekologinę apsaugą užtikrinančių tvarkymo reglamentų formavimo strategija (toliau – H strategija):

8a – tausojančio jūros ir marių naudojimo reglamentų kryptis;

8b – intensyvaus jūros naudojimo reglamentų kryptis.

H strategija skirta Lietuvai priklausančių Baltijos jūros teritorinių vandenų bei Kuršių marių dalims, užtikrinant jūrinio ir marių kraštovaizdžio racionalų naudojimą ir ekologinę apsaugą. Nustatytos tausojančio (8a) ir intensyvaus (8b) vandenų akvatorijos ekosistemos naudojimo reglamentavimo kryptys.

18. Kraštovaizdžio tvarkymo strategijų ir reglamentavimo kryptų pasiskirstymas šalies sausumos ir jūrinės dalies teritorijoje pateikiamas 4 lentelėje, kurioje matyti, kad bioprodukcinio ūkio interesus atspindinčių intensyvaus bioprodukcinio naudojimo (5) ir tausojančio bioprodukcinio naudojimo (4c) kraštovaizdžio tvarkymo kryptys dominuoja tiek esamo, tiek planuojamo šalies kraštovaizdžio tvarkymo struktūroje, kartu apimant virš 65 % jo ploto. E strategijos 5 kryptys priskirtos lyguminės ir banguotos priemolio ir priesmėlio dirvožemius turinčios teritorijos Vidurio Lietuvos lygumoje ir pakilumose (brėžinys 2 priede), kuriose specialių ar kitų papildomų ekologinių ribojimų žemės ir miškų ūkinei veiklai nenustatoma. D strategijos kryptys apima ekologiškai jautrius eroduojamų Baltijos ir Žemaitijos aukštumų moreninių kalvynų, smėlingų kopynų, slėnių arealus, kuriuose veikla orientuojama į gamtinę aplinką tausojančias ūkinio naudojimo formas ir technologijas, prioritetą skiriant kraštovaizdžio mozaikai atkurti, jai palaikyti ir didinti, vengiant ypač didelio ploto žemės ir miškų ūkio naudmenų formavimo, naudmenų kontūrus derinant prie reljefo formų, kitų natūralių gamtinių ribų:

4 lentelė. Kraštovaizdžio tvarkymo reglamentavimo strategijos, jų kryptys, plotai

Strategijos (A – H) kryptų indeksai (1 – 8)	Plotas; ha	% nuo šalies ploto
A. Kraštovaizdžio vertybių konservacinės apsaugos prioritetą užtikrinančių tvarkymo reglamentų formavimo strategija:	54 292	0,84
1a	42 176	0,65
1b	12 116	0,19
B. Ypatingą konservacinę bei rekreacinę vertę turinčių teritorijų tvarų naudojimą ir vertybių išsaugojimą užtikrinančių tvarkymo reglamentų formavimo strategija:		
2	675 459	10,35
C. Kraštovaizdžio rekreacinės aplinkos kokybės apsaugą ir racionalų naudojimą užtikrinančių tvarkymo reglamentų formavimo strategija:	453 616	6,95
3a	124 046	1,90
3b	299 415	4,59
3c	30 155	0,46
D. Bioprodukcinio naudojimo racionalų ekologinį reguliavimą užtikrinančių tvarkymo reglamentų formavimo strategija:	2 455 594	37,65
4a	64 982	1,00
4b	301 447	4,64
4c	1 802 708	27,62
4d	286 457	4,39
E. Intensyvų bioprodukcinį naudojimą skatinančių tvarkymo reglamentų formavimo strategija:		
5	2 647 474	40,56
F. Esamų bei perspektyvinių urbanizacijai skirtų teritorijų tvarkymo reglamentų formavimo strategija:	152 449	2,34
6a	134 967	2,07
6b	17 482	0,27

G. Esamų bei perspektyvinių industrinių teritorijų tvarkymo reglamentų formavimo strategija		
	54 204	0,83
7a	37 722	0,58
7b	16 482	0,25
Iš viso Lietuvos kontinentinėje dalyje	6 527 780	100,0
H. Baltijos jūros ir Kuršių marių akvatorijų racionalų naudojimą ir ekologinę apsaugą užtikrinančių tvarkymo reglamentų formavimo strategija:		
	185 104	
8a	62 677	33,86*
8b	122 427	66,14*
IŠ VISO	6 712 884	100,0

* ploto dalis (%) nuo bendro Baltijos jūros ir Kuršių marių akvatorijų ploto.

19. Kraštovaizdžio plane kraštovaizdžio tvarkymo reglamentais numatomas intensyvus ir tausojantis teritorijų vystymas.

20. Tausojančio vystymo strategijos nustatymą lėmė geoekologiškai ypač svarbių ir žmogaus poveikiui jautriausių gamtinio kraštovaizdžio struktūrų – kalvynų, kopynų, gilesnių slėnių, karsto, apsauginės paskirties miškų bei valstybinių draustinių teritorinis pasiskirstymas. Ši teritorijų vystymo kryptis numatyta valstybinių draustinių teritorijose bei didžiojoje dalyje rekreacinio prioriteto teritorijų. Tausojančio vystymo reglamentai nustato:

20.1. žemės ūkio teritorijose – ribotai ūkininkauti antropogeniniam poveikiui jautriose teritorijose, kurti ekologinius ūkius, reglamentuoti pasėlių struktūrą, lestinų trąšų ir chemikalų naudojimo normas, vėjo ir vandens erozijos veikiamuose plotuose, karstiniame regione taikyti kompleksines specialias agrotechnines priemones, numatyti nenaudojamos žemės ir žemos ekonominės vertės žemės ūkio naudmenų plotų apsodinimą ir (ar) jų renatūralizavimą, siekiant padidinti kraštovaizdžio ir biologinę įvairovę;

20.2. miškų ūkio teritorijose – ūkininkauti pagal ekosistemų apsaugos, rekreacinių ir apsauginių miškų (II–III miškų grupės) tvarkymo reikalavimus, nenaudojant plynų kirtimų arba juos taikant labai ribotai, plynus kirtimus taikant tik išskirtiniais atvejais, kai atkurti ir (ar) ugdyti miškus neplėnų kirtimų būdais nėra galimybių;

20.3. rekreacinėse teritorijose – organizuoti poilsį žemės sklypams nesuteikiant rekreacinės paskirties, siekiant sudaryti palankias sąlygas lankytis gamtoje pažintiniais (pažintinio pėsčiųjų, dviračių, žirgų, slidžių turizmo), pasivaikščiojimo, sveikatingumo, maudymosi, grybavimo, uogavimo, kitais ramaus poilsio tikslais, įrengti trumpalaikio poilsio vietas (poilsio, atokvėpio aikštelės, regyklas, maudymosi vietas) stovyklavimui (be palapinių statymo), įrengti pažintinius pėsčiųjų, dviratininkų, pasivaikščiojimo, sveikatingumo takus, žirginio, slidžių, vandens turizmo trasas, tvarkyti miško parkus, vandens telkinių pakrantes, kitus gamtinius kompleksus, kuriant juose minimalią rekreacinę infrastruktūrą.

21. Intensyvaus teritorijos vystymo reglamentai nustato ir numato galimybes:

21.1. žemės ūkio teritorijose – kurti ir modernizuoti prekinio tipo ūkius, specializuoti žemės ūkio gamybą atsižvelgiant į dirvožemių savybes, produkcijos perdirbimo įmonių išdėstymą, ekonomines sąlygas, didinti žemės ūkio naudmenų plotą, nepažeidžiant ekologiškai pagrįstų proporcijų, tręšiant žemės ūkio naudmenas pagal optimalias normas;

21.2. miškų ūkio teritorijose – ūkininkauti pagal ūkinių miškų (IV miškų grupė) tvarkymo reikalavimus;

21.3. rekreacinėse teritorijose – organizuoti poilsį žemei suteikiant rekreacinę paskirtį, turint tikslą įrengti ilgalaikio poilsio įstaigas (viešbučius, poilsio namus, kempingus), gamtinę aplinką pritaikant intensyviems lankytojų srautams priimti, įrengiant pėsčiųjų, dviratininkų, žirginio turizmo takus, sveikatingumo, slidinėjimo, rogučių, kitas sporto ar pramogų trasas, sukuriant poilsio ir apžvalgos aikštelių (regyklų) sistemą, pagal specialius reikalavimus tvarkant miškus (pirmiausia įrengiant intensyviame lankymui pritaikytus miško parkus), vandens telkinių pakrantes, kitus gamtinius kompleksus, sukuriant reikalingą rekreacinės infrastruktūros sistemą.

22. Apibendrinant Kraštovaizdžio planu nustatytus kraštovaizdžio tvarkymo reglamentus ir jų kryptis, išskiriamos 3 principinės reglamentų makrozonos:

22.1. I reglamentų makrozona, kurią sudaro vyraujančio konservacinio prioriteto kraštovaizdžio tvarkymo strategijų reglamentų kryptys: 1a; 1b; 2; 4b (iš dalies); 4d (iš dalies);

22.2. II reglamentų makrozona, kurią sudaro vyraujančio tausojančio (palaikomojo) vystymo prioriteto kraštovaizdžio tvarkymo strategijų reglamentavimo kryptys: 3a (didžiąja dalimi); 3b (didžiąja dalimi); 4a; 4b (iš dalies); 4c; 4d (iš dalies); 6a (iš dalies); 8a (akvatorija);

22.3. III reglamentų makrozona, kurią sudaro vyraujančio intensyvaus (plėtojamojo) vystymo prioriteto kraštovaizdžio tvarkymo strategijų reglamentavimo kryptys: 3a (iš dalies); 3b (iš dalies); 3c; 4d (iš dalies); 5; 6a (iš dalies); 6b; 7a; 7b; 8b (akvatorija). Šiai kategorijai priskiriami abu mišraus reglamentavimo (3b–7b ir 5–7a) atvejai.

23. I ir II makrozonos santykis su III makrozona formuoja funkcinę ekologinę kraštovaizdžio tvarkymo kraštotvarkinę makrozoną ir ūkinio aktyvumo makrozoną (toliau – kraštotvarkinės makrozonos), kurių apimtys ir santykiai lemia esmines kraštovaizdžio ekologinės pusiausvyros palaikymo sąlygas ir galimybes.

24. Principinių reglamentų makrozonų ir kraštotvarkinių makrozonų sąryšis (be Baltijos jūros teritorinių vandenų) pateikiamas 5 lentelėje:

5 lentelė. Principinių reglamentų makrozonų ir kraštotvarkinių makrozonų sąryšis.

Krypčių kategorijos	Dalis (%) nuo šalies ploto		Kraštotvarkinės makrozonos ir jų funkcinis ekologinis pobūdis
I	15,7	54,6	Ekologinės kompensacijos makrozona (I–II)
II	38,9		
III	45,4	45,4	Ūkinio aktyvumo makrozona (III)
Iš viso	100	100	

25. Bendruoju Lietuvos teritorijos tvarkymo požiūriu optimaliai diferencijuotoje teritorijoje kraštovaizdžio makrozonos turi išlaikyti tvarią būseną, t. y. būti tarpusavyje subalansuotos (atitikti mokslinėje literatūroje vadinamo teritorijų „aukso pjūvio“ arba jam artimą proporciją), kai apie 60% teritorijos priskiriama tausojančiam ir saugomajam naudojimui (kompensacinė pusė), o 40% – intensyviam naudojimui (aktyvioji pusė). Priimtinu taip pat laikytinas santykis 55%:45%, su sąlyga, kad konservacinio prioriteto teritorijos sudarytų virš 10% ir 65%:35% – šiuo atveju konservacinio prioriteto dedamoji gali būti ir mažesnė nei 10%.

26. Kraštovaizdžio plane teikiamas šalies kontinentinio kraštovaizdžio tvarkymo strategijų reglamentavimo zonų teritorinio diferencijavimo modelis (brėžinys 2 priede), kuriame ekologinės kompensacijos zona sudaro beveik 55 %, o ūkinio aktyvumo zona – nedaug didesnė nei 45 %. Ši proporcija tenkina būtinuosius minimalius reikalavimus šalies funkcinės ekologinės struktūros optimalumui užtikrinti ir laikoma priimtina dabartiniame krašto tvarkymo etape.

27. Baltijos jūros akvatorijos kraštovaizdis (jūrovaizdis), kaip erdvė, sudaranti atskirą makrogeosistemą, kraštovaizdžio plane traktuojamas autonomiškai ir su kontinentiniu Lietuvos kraštovaizdžiu į bendrą ekologinę struktūrą skaičiavimuose neįtrauktas. Kraštovaizdžio reglamentinėje diferenciacijoje nustatytų tausojančio bei intensyvaus naudojimo arealų santykis – 34%:66%. Vertinti šį santykį vien Lietuvos teritorinių vandenų kontekste nėra poreikio, nes jūrinė ekosistema yra vientisa ir bet kokiam jos vertinimui ekologiniu ar kraštotvarkos požiūriu reikalingas atskiras nagrinėjimas ir specialūs sprendimai.

28. Kraštovaizdžio tvarkymo reglamentavimo strategijų sistema ir konkretizuoti kraštovaizdžio tvarkymo reglamentai apibendrintai pateikti 6 lentelėje:

6 lentelė. Kraštovaizdžio tvarkymo reglamentavimo strategijų sistema ir konkretizuoti kraštovaizdžio tvarkymo reglamentai:

Eil. Nr.	Kraštovaizdžio tvarkymo reglamentavimo:			Kraštotvarkinės makrozonos	Teritorijos	Kraštovaizdžio formavimo, planavimo, tvarkymo, apsaugos ir teritorijų naudojimo principai	
	Strategija	Kryptis	Kategorija				
1.	(A) Kraštovaizdžio vertybių konservacinės apsaugos prioriteto užtikrinimas	1a Išimtinė konservacinė apsauga	I. Prioritetas konservavimui (saugojimui) 1a 1b 2 4b (iš dalies) 4d (iš dalies)	Prioritetas ekologinei kompensacijai (54,6 % šalies ploto)	Gamtiniai rezervatai	Ūkinė veikla draudžiama, išskyrus ekosistemų atkūrimui, vertybių išsaugojimui skirtas priemonės	
		1b Integruota konservacinė apsauga ir bioprodukcinis naudojimas			Biosferos rezervatai, valstybiniai parkai (iš dalies)	Ūkinė (pirmiausia žemės ūkio) veikla nukreipiama kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės didinimo, ekosistemų atkūrimo ir jų stiprinimo linkme	
2.	(B) Ypatinę konservacinę ir rekreacinę vertę turinčių teritorijų tvarus naudojimas ir vertybių išsaugojimas	2 Integruota konservacinė apsauga ir rekreacinis naudojimas			Valstybiniai (nacionaliniai ir regioniniai) parkai	Derinami konservaciniai, rekreaciniai ir ūkinės veiklos interesai, prioritetą skiriant kraštovaizdžio vertybių apsaugai užtikrinti	
3.	(C) Kraštovaizdžio rekreacinės aplinkos kokybės apsauga ir racionalus naudojimas	3a Rekreacinis naudojimas ir dalinė konservacinė apsauga			II. Prioritetas tausojančiam vystymui 3a (didžiąja dalimi) 3b (didžiąja dalimi) 4a 4b (iš dalies) 4c 4d (iš dalies) 6a (iš dalies) 8a (akvatorija)	Rekreaciniai parkai	Formuojamas ir palaikomas rekreacinis kraštovaizdis su rekreacijai palankia aplinka, rekreacijai plėtoti reikalinga atitinkama infrastruktūra, iš esmės nekeičiant kraštovaizdžio struktūros
		3b Rekreacinis naudojimas ir funkcinė konversija				Agrarinio, miškingo ar ežeroto, slėnių kraštovaizdžio naudojimas ramaus pobūdžio poilsiui	Kraštovaizdžio požiūriu vertingų, vizualiai raiškių, didelį rekreacinį potencialą turinčių, šiuo metu žemės ar miškų ūkiui naudojamų ežerutų, slėnių teritorijų laipsniškas pritaikymas gamtiniam, pažintiniam, ekologiniam turizmui plėtoti, užtikrinant tvarų teritorijų naudojimą

		3c Intensyvus rekreacinis naudojimas	III. Prioritetas intensyviame vystymui 3c 3a (mažesn. dalimi) 3b (mažesn. dalimi) 4d (dalinei) 5	Prioritetas ūkiniam aktyvumui (45,4 % šalies ploto)	Kurortai, kurortinės vietovės, rekreaciniai kompleksai	Intensyvus rekreacinis naudojimas: teritorijų pritaikymas rekreacinėms funkcijoms vykdyti, poilsio, pramogų, turizmo, apgyvendinimo, maitinimo, kitų paslaugų įvairovei didinti
4.	(D) Bioprodukcinio naudojimo racionalus ekologinis reguliavimas	4a Tausojantis bioprodukcinis naudojimas karstiniame regione	6a (dalinei) 6b 7a 7b 8b (akvatorija) Mišrūs atvejai (3b–7b ir 5–7a)		Karstinis regionas (Šiaurės Lietuva)	Šiose 3 pagrindinėse gamtinio karkaso kraštovaizdžio ekologinio kompensavimo teritorijose vyrauja tausojantis bioprodukcinis (žemės ir miškų ūkių) naudojimas, leidžiant atitinkamuose teisės aktuose ir teritorijų planavimo dokumentuose numatytą ekstensyvią urbanizaciją (miesteliai, kaimai, vienkiemiai), laikantis ekologinių teritorijos tvarkymo reikalavimų, siekiant užtikrinti gamybinių procesų ekologiškumą, tinkamą kraštovaizdžio ir jo vertybių būklę, stabilią ekologinę pusiausvyrą
		4b Tausojantis bioprodukcinis naudojimas ir konservacinė apsauga			Draustiniai	
		4c Tausojantis bioprodukcinis naudojimas			Moreniniai kalvynai, smėlingi kopynai, gūbriai, slėniai, takoskyros	
		4d Bioprodukcinis naudojimas ir dalinė konservacinė apsauga			Biosferos poligonai, atkuriamosios ir ekologinės apsaugos prioriteto teritorijos	Papildomų kraštovaizdžio apsaugos ar kitų aplinkosauginių ribojimų nereikalaujančios teritorijos, kuriose išlaikomas intensyvus bioprodukcinis naudojimas, ieškant optimalių šios veiklos realizavimo formų, užtikrinant racionalų turimų išteklių naudojimą, tvarią ekosistemų būklę ir subalansuotą teritorijų plėtrą
5.	(E) Intensyvus bioprodukcinis naudojimas	5 Intensyvus bioprodukcinis naudojimas			Žemės ūkio gamybai naudojama žemė	Prioritetas teikiamas intensyvaus bioprodukcinio naudojimo ir gamybiniam interesams tenkinti

6.	(F) Esamos ir perspektyvinės urbanizacijai skirtos teritorijos	6a Ekstensyvi urbanizacija			Mažesnieji miestai, visi miesteliai, didžiųjų miestų periferinės dalys	Prioritetas teikiamas ekstensyvaus urbanistinio vystymo interesams tenkinti, parenkant mažesnę užstatymo tankį ir intensyvumą, atitinkamą užstatymo tipą, siekiant, kad urbanizacija nenustelbtų kraštovaizdžio erdvių, iš esmės nepakeistų tradicinio kraštovaizdžio kompleksų struktūros, nepažeistų pagrindinių jos vertybių
		6b Intensyvi urbanizacija			Didžiųjų miestų centrinės dalys	Prioritetas teikiamas intensyvaus urbanistinio vystymo interesams tenkinti: užstatymo tankio ir intensyvumo didinimui, parenkant atitinkamą užstatymo tipą, nustatant kitus urbanistinius reikalavimus
7.	(G) Esamos ir perspektyvinės industrinės teritorijos	7a Infrastruktūros ir pramonės kompleksai			Pramoniniai–logistiniai kompleksai	Prioritetas teikiamas pramonės ir logistikos objektų kūrimui
		7b Kasybos teritorijos			Kasybos karjerai	Prioritetas teikiamas naudingųjų iškasenų gavybai vykdyti
8.	H) Baltijos jūros ir Kuršių marių akvatorijos	8a Tausojantis jūros naudojimas			*	*
		8b Intensyvus jūros naudojimas			*	*

* Jūrinio naudojimo tematikai reikalingas atskiras nagrinėjimas ir/ar specialūs (jūrinę teisę atitinkantys) sprendimai (pavyzdžiui, siūlymai leisti statyti vėjo jėginių parkus, jūrinius terminalus jūroje tik Kraštovaizdžio plane numatytoje 8b kraštovaizdžio tvarkymo kryptyje, kt.).

IV SKYRIUS

SIEKTINI KRAŠTOVAIZDŽIO BENDROSIOS STRUKTŪROS OPTIMALUMO RODIKLIAI

29. Kraštovaizdžio bendrosios struktūros optimalumo rodikliai parodo siektiną atskirų kraštovaizdžio struktūros elementų dydį ir proporcijas. Skirtingi rodikliai ar jų sistemos formuojamos nacionaliniame (visos šalies) ir vietos (kraštovaizdžio tvarkymo zonų) lygmenyse.

30. Kraštovaizdžio bendrąją struktūrą geriausiai reprezentuoja žemės naudmenų sudėtis, kurios svarba, vertinant jo struktūros optimalumą biologinio pilnavertiškumo, informatyvumo, estetiškumo, socialinio priimtumo, patogumo ir ekonomiškumo kriterijais, yra didžiausia. Įvairių tipų žemės naudmenos įvairiomis proporcijomis išsidėstydamos teritorijoje sukuria skirtingo pobūdžio kraštovaizdį. Atraminiais (kertiniais) vadinami šie žemės naudmenų tipai: didelės, atviros akvatorijos (toliau – akva), žemės ūkio naudmenos (toliau – agro), miškai, pelkės, sausumos vandens telkiniai – ežerai ir tvenkiniai (toliau – ež.), upių slėniai (toliau – sln.), urbanizuotos gyvenviečių teritorijos (toliau – urbo), inžinerinių ir pramoninių kompleksų teritorijos (toliau – techno).

31. Vertinant kraštovaizdžio struktūros optimalumą (nutolimą nuo optimalaus žemėnaudų santykio) visai šalies teritorijai (nacionalinis lygmuo), įvedama atraminė optimalaus naudmenų santykio R_o reikšmė lygi 1,63 (santykis 62:38), atitinkanti siektiną idealų gamtinio karkaso ir likusios teritorijos dalies santykį.

32. Įvertinus žemės naudmenų tipų įvairovę, bet kurios konkrečias ribas turinčios pakankamai didelės (regioninio lygmens) teritorijos sąlyginai natūralių ir sukultūrintų naudmenų santykis (R_{ns}) apskaičiuojamas pagal formulę:

$$R_{ns} = \frac{P + M + 0,5A + 0,8E + 0,5S}{U + T + 0,5A + 0,2E + 0,5S}, \quad (1)$$

R_{ns} – teritorijos naudmenų sąlyginai natūralių naudmenų (trupmenos skaitiklyje) ir sąlyginai sukultūrintų naudmenų (trupmenos vardiklyje) santykis;

P, M, A, U, T, E, S – atitinkamai pelkių, miškų, žemės ūkio, urbanistinių, technologinių naudmenų, ežerų, slėnių dalis teritorijoje. Optimalios kraštovaizdžio struktūros atveju $R_{ns} = R_o$.

33. Individualios teritorijos optimalumas vertinamas pagal jos natūralių ir sukultūrintų naudmenų santykio (R_{ns}) santykinį nutolimą (D_r) nuo optimalios santykio reikšmės ($R_o = 1,63$):

$$D_r = \frac{R_{ns}}{R_o}, \text{ kai } R_{ns} > R_o, \quad (2)$$

arba

$$D_r = -\frac{R_o}{R_{ns}}, \text{ kai } R_{ns} < R_o. \quad (3)$$

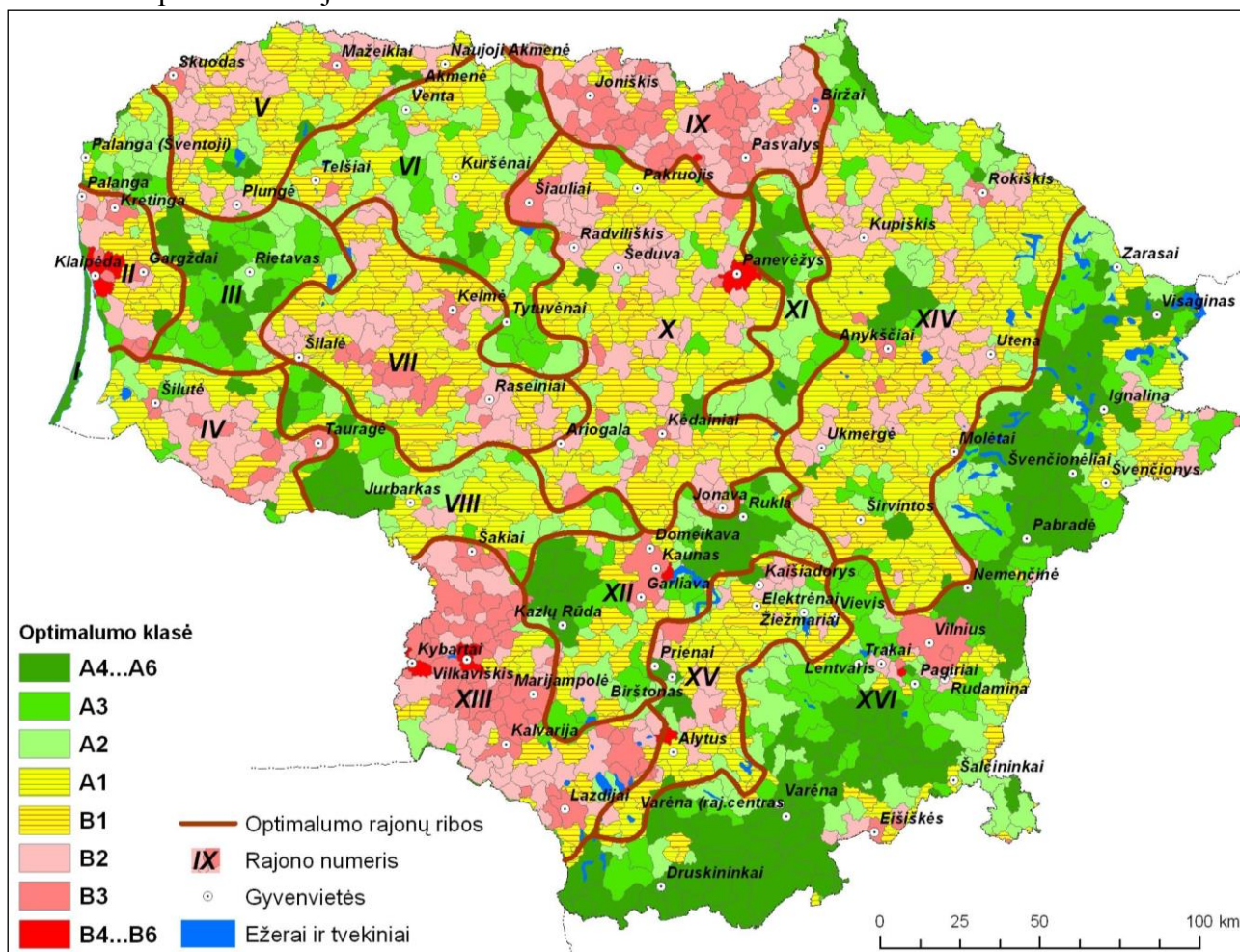
34. Atsižvelgiant į gautą santykinio nutolimo nuo optimalios reikšmės D_r reikšmę, vertinimo patogumui nustatoma teritorijos optimalumo klasė. Kadangi nukrypimas nuo optimalių reikšmių įmanomas tiek į natūralumo, tiek ir į dirbtinumo pusę, optimalumo klasės numeruojamos simetriškai didinant jų numerį nuo A1 arba B1 (žemės naudmenų struktūra artima optimaliai) iki A6 arba B6 (žemės naudmenų struktūra nuo optimalios yra labiausiai nutolusi). A1 ir B1 klasės rodo, kad kraštovaizdžio struktūra yra optimali arba beveik optimali, su nedidele gamtinių arba sukultūrintų naudmenų santykio persvara. A6 optimalumo klasė rodo, kad kraštovaizdį formuoja beveik vien gamtinės naudmenos, o B6 atitinka visišką dirbtinių naudmenų dominavimą.

35. 7 lentelėje pateiktas teritorijos optimalumo klasės nustatymas pagal jos natūralių ir dirbtinių žemės naudmenų santykio nutolimą nuo optimalios reikšmės:

7 lentelė. Teritorijos optimalumo klasės nustatymas pagal jos natūralių ir dirbtinių žemės naudmenų santykio nutolinimą nuo optimalios reikšmės:

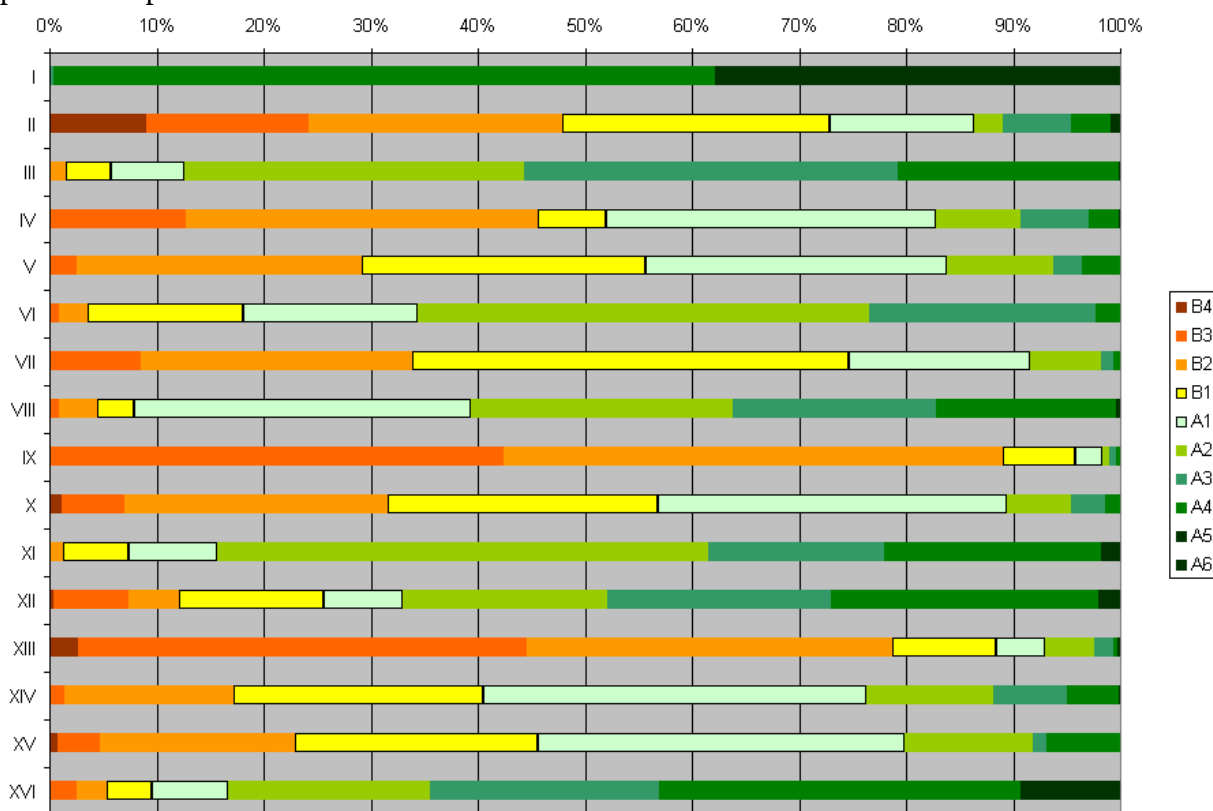
Natūralių ir su kultūrinių žemės naudmenų santykis (R_{ns})	R_{ns} nutolinimas nuo optimalios reikšmės (kartais) (D_r)	Optimalumo klasės
>78,25	>48,00	A6
13,37...78,24	8,01...48,00	A5
3,27...13,36	2,01...8,00	A4
2,46...3,26	1,51...2,00	A3
1,97...2,45	1,21...1,50	A2
1,631...1,96	1,00...1,20	A1
1,629...1,36	-1,00...-1,20	B1
1,35...1,09	-1,21...-1,50	B2
1,08...0,82	-1,51...-2,00	B3
0,81...0,20	-2,01...-8,00	B4
0,19...0,03	-8,01...-48,00	B5
<0,03	<-48,00	B6

36. Lietuvos kraštovaizdžio optimizavimo poreikį pagrindžia kraštovaizdžio struktūros optimalumo įvertinimo schema (1 pav.), kurioje sąlyginuose kraštovaizdžio vienetuose pagal 31–32 p. pateiktą metodiką nustatyta optimalumo klasė, o teritorinio pasiskirstymo netolygumai matomi išskirtuose optimalumo rajonuose.

1 pav. Kraštovaizdžio struktūros optimalumo klasių teritorinis pasiskirstymas ir optimalumo rajonai

37. Lietuvos teritorijoje pagal kraštovaizdžio struktūros optimalumo rodiklių skirtumus išskiriama 16 rajonų: I. Kuršių nerijos natūralių teritorijų rajonas; II. Klaipėdos urbanizuoto branduolio su optimalios struktūros periferija rajonas; III. Vakarų Žemaitijos natūralių teritorijų rajonas; IV. Šilutės su kultūrinto branduolio su optimalios struktūros periferija rajonas; V. Šiaurės Vakarų Lietuvos optimalios struktūros su su kultūrinta periferija rajonas; VI. Šiaurės Rytų Žemaitijos natūralių teritorijų su optimalios struktūros židiniais rajonas; VII. Pietryčių Žemaitijos optimalios struktūros su su kultūrintais židiniais rajonas; VIII. Jurbarko natūralių teritorijų su optimalios struktūros židiniais rajonas; IX. Šiaurės Lietuvos su kultūrinto kraštovaizdžio rajonas; X. Vidurio Lietuvos optimalios struktūros su su kultūrintais židiniais rajonas; XI. Raguvo natūralių teritorijų rajonas; XII. Kauno natūralių teritorijų su urbanizuotu branduoliu rajonas; XIII. Suvalkijos–Vakarų Dzūkijos su kultūrinto kraštovaizdžio rajonas; XIV. Šiaurės Rytų Lietuvos optimalios kraštovaizdžio struktūros rajonas; XV. Šiaurės Vakarų Dzūkijos optimalios kraštovaizdžio struktūros rajonas; XVI. Rytų–Pietryčių Lietuvos natūralių teritorijų su urbanizuotais židiniais rajonas. Kraštovaizdžio struktūros optimalumo rajonų apibūdinimas pagal juose paplitusių optimalumo klasių proporcijas pateiktas 2 paveiksle:

2 pav. Kraštovaizdžio struktūros optimalumo rajonų apibūdinimas pagal juose paplitusių optimalumo klasių proporcijas.

38. Kraštovaizdžio struktūros optimalumo regioniniai skirtumai nurodo gaires kraštovaizdžio struktūros optimalumo didinimui (optimalumo klasės artinimui prie A1 arba B1), kurio poreikis formuojamas atsižvelgiant į: 1) bendrą visos šalies naudmenų struktūros optimalumą, 2) šalies Bendrajame plane numatytas teritorines struktūras (gamtinį karkasą, funkcinio prioriteto zonas, suponuojančias atitinkamą naudmenų struktūrą, saugomas teritorijas ir pan.), 3) teritorijų ekologinio kompensavimo būtinybę. Nacionaliniu lygiu konkrečios kraštovaizdžio struktūros optimizacijos kryptys ir veiksmai nustatyti kraštovaizdžio tvarkymo zonų lygmenyje, o vizualizuoti – Plano kraštovaizdžio tvarkymo zonų brėžinyje (1 priedas).

39. Kraštovaizdžio tvarkymo zonų (vietos lygmuo) optimalumo rodiklių nustatymas skiriasi nuo kraštovaizdžio struktūros optimalumo skaičiavimo šalies mastu. Šių zonų kraštovaizdžio optimalumą lemia: projektuojamas tikslinis jų kraštovaizdžio su kultūrinimo pobūdis, numatoma funkcinė paskirtis ir naudojimo bei apsaugos intensyvumas, konkretūs kraštovaizdžio gamtiniai

morfologiniai skirtumai. Kiekvieno kraštovaizdžio tvarkymo zonos tipo optimalumas nusakomas individualiomis įvairių žemės naudmenų tipų proporcijomis.

40. Dėl didelių atvirų vandens telkinių (jūros, marių) kraštovaizdžio tvarkymo zonų struktūros vienarūšiškumo vertinti jų optimalumą netikslinga.

41. Optimalumo rodiklio nustatymo kraštovaizdžio tvarkymo zonoms sistema skaidoma į tris lygmenis, kuriuose kiekvienam kraštovaizdžio tipui palaipsniui nustatoma individuali optimalumo rodiklio reikšmė. Kiekviename rodiklių nustatymo lygmenyje atsižvelgiama į specifinius tam kraštovaizdžio tipui (išskirtam atitinkamame klasifikacijos lygmenyje) taikomus optimalumo reikalavimus:

41.1. pirmajame lygmenyje priimama bazinė natūralių ir sukultūrintų žemės naudmenų struktūra kiekviename kraštovaizdžio tvarkymo zonos tipe atsižvelgiant į bendrąjį kraštovaizdžio pobūdį. Tvarkymo zonos tipo žemės naudmenų optimali struktūra išreiškiama rinkiniu intervalų, kuriuose atraminė atitinkamų žemės naudmenų procentinė dalis yra toleruotina;

41.2. antrajame lygmenyje tvarkymo zonų žemės naudmenų struktūros optimalumo rodiklių reikšmės tikslinamos atsižvelgiant į kraštovaizdžio naudojimo ir apsaugos intensyvumą. Konkrečių žemės naudmenų tipų procentinės dalies intervalai keičiami pagal 9 lentelėje nurodytas intervalo ribų perstūmimo reikšmes. Intervalo ribų perstūmimas nurodytas dviejų skaičių pora: pirmasis skaitmuo rodo žemėnaudos intervalo apatinės reikšmės padidėjimą procentiniais punktais, o antrasis – viršutinės reikšmės mažėjimą procentiniais punktais. Pokyčiai pritaikomi tik baziniams žemės naudmenų intervalams, numatytiems pirmajame lygmenyje;

41.3. trečiajame lygmenyje kraštovaizdžio struktūros optimalumo rodiklių nustatymas baigiamas, kai dar kartą patikslinami žemės naudmenų intervalai atsižvelgiant į esminius kraštovaizdžio gamtinio pobūdžio skirtumus. Intervalų siaurinimas vykdomas pagal 10 lentelėje pateiktas intervalo ribų postūmio reikšmes, analogiškai antrajam lygmeniui. Intervalai tikslinami pagal apibendrintus gamtinio kraštovaizdžio tipus (pajūrio lygumų, lygumų ir pakilumų (plynaukščių), kalvynų, slėnių, raguvynų ir ežerų), neįtraukiant akvalinio (jūros, marių) kraštovaizdžio.

42. Galutinis optimalios naudmenų struktūros rezultatas konkrečiai tvarkymo zonai gaunamas nuosekliai sudedant atitinkamus 8, 9 ir 10 lentelių duomenis:

8 lentelė. Optimalus natūralių ir sukultūrintų žemės naudmenų santykis skirtingo bendrojo kraštovaizdžio pobūdžio tipuose (be jūros, marių kraštovaizdžio):

Eil. Nr.	Tvarkymo zonos (TZ) bendrasis kraštovaizdžio pobūdis	Indeksai	Pelkė P(%)	Miškas M(%)	Ež. E(%)	Slėn. S(%)	Agro A(%)	Urbo U(%)	Techno T(%)
1.	Pelkinis	t	70–100	10–30	-	-	-	-	-
2.	Pelkinis ežeruotas	te	50–70	0–20	20–30	-	-	-	-
3.	Miškingas pelkėtas	mt	10–30	70–90	30–10	-	-	-	-
4.	Miškingas	m	-	90–100	-	-	0–10	-	-
5.	Miškingas ežeruotas	me	-	50–70	30–50	-	0–20	-	-
6.	Miškingas upėtas	ms	-	50–70	-	30–50	0–20	-	-
7.	Miškingas mažai urbanizuotas	mu'	-	70–90	-	-	0–20	10–20	-
8.	Miškingas agrarinis	ma	-	50–70	-	-	30–40	0–5	-
9.	Agrarinis miškingas	am	-	30–40	-	-	50–70	0–5	-
10.	Agrarinis ežeruotas	ae	-	0–20	30–50	-	40–60	-	-
11.	Agrarinis upėtas	as	-	0–20	-	30–50	40–60	-	-
12.	Agrarinis pelkėtas	at	20–30		-	-	70–80	-	-
13.	Agrarinis	a	-	0–20	-	-	80–90	0–10	-
14.	Agrarinis mažai urbanizuotas	au'	-	0–20	-	-	60–80	10–20	-
15.	Agrarinis urbanizuotas	au	-	0–10	-	-	40–60	40–60	-
16.	Urbanistinis ežeruotas	ue	-	0–10	20–40	-	-	60–80	-

17.	Urbanistinis upėtus	us	-	0–10	-	20–40	-	60–80	-
18.	Urbanistinis	u	-	0–10	-	-	0–10	80–100	-
19.	Agrarinis technologizuotas	ia	-	0–10	-	-	60–80	-	20–30
20.	Urbanistinis technologizuotas	iu	-	0–10	-	-	-	60–80	20–40
21.	Industrinis technologizuotas	i	-	0–20	-	-	-	-	80–100

9 lentelė. Kraštovaizdžio tvarkymo zonų žemėnaudos struktūros optimalumo intervalų postūmiai¹ atsižvelgiant į kraštovaizdžio naudojimo ir apsaugos intensyvumą:

Eil. Nr.	TZ naudojimo bei apsaugos intensyvumo tipas	Indeksai	Pelkė	Miškas	Ež.	Slėn.	Agro	Urbo	Techno
1.	Konservacinis	1	+10...0	+10...0	+5...0	+5...0	+2...-3	0...-5	0...-10
2.	Konservacinis-tausojantis	2	+5...0	+5...0	+5...0	+3...0	0...0	0...-3	0...-5
3.	Tausojantis	3	+3...0	+3...0	+3...0	+2...0	0...0	0...-2	0...-3
4.	Tausojantis-intensyvus	4	0...-5	0...-3	+2...0	0...0	+5...0	+2...0	+1...0
5.	Intensyvus-konservacinis	5	0...-5	0...-5	+2...0	0...-3	+5...0	+3...0	+2...0
6.	Intensyvus	6	0...-10	0...0	+5...0	0...-5	+7...0	+5...0	+3...0

10 lentelė. Kraštovaizdžio tvarkymo zonų žemėnaudos struktūros optimalumo intervalų postūmiai² atsižvelgiant į gamtinį kraštovaizdžio pobūdį:

Eil. Nr.	TZ gamtinis pobūdis	Indeksai	Pelkė	Miškas	Ež.	Slėn.	Agro	Urbo	Techno
1.	Pajūrio lygumų	P,P'	+1...0	+2...0	0...0	0...0	0...-2	0...0	0...0
2.	Nerijos	N,N'	0...0	+3...0	0...0	0...0	0...0	0...-2	0...-2
3.	Lygumų ir pakilumų	L,L',L'',B,B'	0...0	0...0	+1...0	+2...0	+2...0	+1...0	+1...0
4.	Kalvotas	K,K',G,G'	+1...0	+3...0	+3...0	+2...0	0...-3	0...0	0...-1
5.	Upių slėnių	S,S',D,D'	0...0	+2...0	+1...0	+3...0	0...-2	0...0	0...-1
6.	Raguvynų	R,R'	0...0	+5...0	0...0	+1...0	0...-8	0...-3	0...-2
7.	Ežerinis	E,E'	+1...0	+3...0	+10...0	+1...0	0...-3	0...-1	0...-2

43. Būdingų realių kraštovaizdžio tvarkymo zonų optimalios žemėnaudos struktūros nustatymo pavyzdžiai:

m3L – miškingas tausojančio naudojimo smėlingos lygumos kraštovaizdis

Tvarkymo zonos kraštovaizdžio apibūdinimas	Indeksas	Pelkė	Miškas	Ež.	Slėn.	Agro	Urbo	Techno
Miškingas	m	-	90–100	-	-	0–10	-	-
Tausojančio naudojimo	3	+3...0	+3...0	+3...0	+2...0	0...0	0...-2	0...-3
Lygumų ir pakilumų	L	0...0	0...0	+1...0	+2...0	+2...0	+1...0	+1...0

¹ Skaičių poros parodo, kurį optimalios procentinės dalies intervalą (pateiktą 3.2 lentelėje) reikia keisti: kairysis skaičius parodo pradinės intervalo dalies didinimą (% punktais), dešinysis – intervalo pabaigos mažinimą (% punktais).

² Skaičių poros parodo, kurį optimalios procentinės dalies intervalą (gautą atlikus 3.3 lentelėje nurodytus pakeitimus) reikia keisti: kairysis skaičius parodo pradinės intervalo dalies didinimą (% punktais), dešinysis – intervalo pabaigos mažinimą (% punktais).

kraštovaizdis								
Optimali žemėnaudų dalis (%)	m3L	-	93–100	-	-	2–10	-	-

me2E⁺ – miškingas ežeruotas konservacinio bei tausojančio naudojimo ežeryno kraštovaizdis

Tvarkymo zonos kraštovaizdžio apibūdinimas	Indeksas	Pelkė	Miškas	Ež.	Slėn.	Agro	Urbo	Techno
Miškingas ežeruotas	me	-	50–70	30–50	-	0–20	-	-
Konservacinio–tausojančio naudojimo	2	+5...0	+5...0	+5...0	+3...0	0...0	0...-3	0...-5
Lygumų ir pakilumų kraštovaizdis	E ⁺	0...0	0...0	+1...0	+2...0	+2...0	+1...0	+1...0
Optimali žemėnaudų dalis; %	me2E ⁺	-	55–70	36–50	-	2–20	-	-

u6B – urbanistinis intensyvaus naudojimo smėlingos pakilumos kraštovaizdis

Tvarkymo zonos kraštovaizdžio apibūdinimas	Indeksas	Pelkė	Miškas	Ež.	Slėn.	Agro	Urbo	Techno
Urbanistinis	u	-	0–10	-	-	0–10	80–100	-
Intensyvaus naudojimo	6	0...-10	0...0	+5...0	0...-5	+7...0	+5...0	+3...0
Lygumų ir pakilumų kraštovaizdis	B	0...0	0...0	+1...0	+2...0	+2...0	+1...0	+1...0
Optimali žemėnaudų dalis; %	u6B	-	0–10	-	-	9–10	86–100	-

mu⁴R – miškingas mažai urbanizuotas tausojančio bei intensyvaus naudojimo erozinio raguvyno kraštovaizdis

Tvarkymo zonos kraštovaizdžio apibūdinimas	Indeksas	Pelkė	Miškas	Ež.	Slėn.	Agro	Urbo	Techno
Miškingas mažai urbanizuotas	mu ⁴	-	70–90	-	-	0–20	10–20	-
Tausojančio bei intensyvaus naudojimo	4	0...-5	0...-3	+2...0	0...0	+5...0	+2...0	+1...0
Raguvų kraštovaizdis	R	0...0	+5...0	0...0	+1...0	0...-8	0...-3	0...-2
Optimali žemėnaudų dalis; %	mu ⁴ R	-	75–87	-	-	5–12	12–17	-

V SKYRIUS

GAMTINIO KARKASO IR EKOLOGINĖS PUSIAUSVYROS STIPRINIMAS

44. Kraštovaizdžio plane teikiamas kraštovaizdžio tvarkymo strategijų reglamentavimo krypčių teritorinio diferencijavimo modelis (brėžinys 2 priede) skirtas principiniams reikalavimams šalies kraštovaizdžio teritorinės – erdvinės struktūros optimalumui užtikrinti. Kraštovaizdžio plane pateiktos kraštovaizdžio ekologinės pusiausvyros stiprinimui ir jos palaikymui skirtos nuostatos konkretizuojamos žemesnio lygmens teritorijų ir strateginio planavimo dokumentuose.

45. Būtina siekti kultūrinio kraštovaizdžio struktūros optimizavimo, tęsti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. gruodžio 1 d. nutarimu Nr. 1526 „Dėl Lietuvos Respublikos kraštovaizdžio politikos krypčių aprašo patvirtinimo“ patvirtinto Lietuvos Respublikos kraštovaizdžio politikos krypčių aprašo nuostatų įgyvendinimą, jų taikymą teritorijų tvarkymo praktikoje. Tai susiję su minėtame dokumente nustatytų bendrųjų kraštovaizdžio formavimo principų, skirtų: formuoti

kraštovaizdį pagal moksliskai pagrįstus ir siektinus kraštovaizdžio etalonus, diferencijuotus pagal funkcinio naudojimo prioritetus ir tvarios plėtos principus; tvarkyti kraštovaizdį remiantis teritorinės erdvinės struktūros, joje vykstančių morfologinių procesų, istorinės raidos ir vertybių pažinimu, gerą kitų šalių kraštovaizdžio formavimo patirtimi, strateginių ir teritorijų planavimo dokumentų galimybėmis; siekti, kad kuriamas kultūrinis kraštovaizdis būtų biologiškai visavertis, informatyvus, estetiškas, socialiai priimtinas, patogus ir ekonomiškai; formuoti sąmoningą visuomenės požiūrį į kraštovaizdį kaip vieną svarbiausių žmogaus gyvenamąją aplinką formuojančių veiksnių, įgyvendinimu. Į šiuos kraštovaizdžiui svarbius aspektus turi būti atsižvelgta rengiant teritorijų planavimo dokumentus, ypač savivaldybių teritorijoms ir (ar) jų dalims planuoti.

46. Kraštovaizdžio planas akcentuoja būtinybę realizuoti Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano fundamentalius sprendinius, kurie numatė: kraštovaizdžio ekologinio stabilumo palaikymą; kraštovaizdžio teritorinės–erdvinės struktūros įvairovės įvertinimą plėtojant ūkinę veiklą; gamtinio kraštovaizdžio ir gamtinių rekreacinių išteklių apsaugą; istorinių kultūrinio kraštovaizdžio erdvinę struktūrą išsaugojimą; kraštovaizdžio urbanizacijos, technogenizacijos ir žemės ūkio plėtos aplinkosauginį reguliavimą.

47. Gamtinio karkaso ir kraštovaizdžio ekologinės pusiausvyros stiprinimo kontekste padidintą dėmesį tikslinga skirti Kraštovaizdžio plano esamos būklės analizės stadijoje išskirtų kraštovaizdžio probleminių geoekologinio pobūdžio arealų ir vietovių tvarkymui.

48. Probleminės teritorijos sąvoka Kraštovaizdžio plane suprantama kaip integruota daugiaplanė probleminių teritorijų visuma, kuriai priskiriamos pažeistos, sudarkytos, į naudojimo ir apsaugos konfliktines teritorijas patenkančios zonos, geoekologiškai jautrios teritorijos, griežtesnio kraštovaizdžio apsaugos reglamentavimo reikalaujančios teritorijos, juridinio statuso nepakankamumą ir (ar) prieštarumą turinčios zonos, funkcijų konkurencija ar santykinai blogais teritorijos naudojimo raidos rodikliais išsiskiriantys arealai ar vietovės.

49. Kraštovaizdžio struktūrinė ir funkcinė analizė parodė, kad daugiausia probleminių arealų (57 %), vietovių (78 %) yra agrarinėse teritorijose, kur yra didžioji dalis nuskurdintų, ekologiškai nepilnaverčių gamtinio karkaso zonų, vandens telkinių. Šiose teritorijose stiprinant kraštovaizdžio ekologines funkcijas turi būti mažinami, kontroliuojami erozijos procesai, palaikomas ir didinamas kraštovaizdžio mozaikiškumas, subalansuotai vykdomas melioracijos sistemų palaikymas, vandentekmių vagų renatūralizacija, atkūriamos ar pritaikomos naujai veiklai pažeisto ekologinio potencialo teritorijos, saugoma biologinė įvairovė, ribojamas gamtinių išteklių naudojimas.

50. Teritorijų planavimo proceso metu ypatingas dėmesys turi būti skiriamas upių slėniams, kurie formuoja svarbias struktūrines gamtinio karkaso, ekologinio tinklo dalis – migracinius koridorius. Šių teritorijų ekologinė būklė, gamtinis pilnavertiškumas turi būti palaikomas išsaugant pakankamą želdinių kiekį paviršinio vandens telkinių apsaugos zonose ir juostose.

51. Turi būti saugomas ir racionaliai tvarkomas šalies rekreacinis potencialas – paviršinių vandens telkinių pakrantės. Formuojant žemės ūkio naudmenas iki pat vandens telkinio, urbanizuojant pakrantes neturi būti didinama socialinė įtampa tarp žemių savininkų ir vandens telkinių pakrančių lankytojų, užtikrinamas pakankamas viešam naudojimui skirtų teritorijų skaičius.

52. Siekiant užtikrinti gamtinio karkaso stabilumą, išlaikyti teritorijų ekologinę pusiausvyrą, būtina stiprinti tausojantį naudojimą pagrindiniuose bioprodukcinės gamybos arealuose: Karstinio regiono, Sudūvos ir Žiemgalos agrarinių plynų, intensyvaus miškų ūkio zonose, patenkančiose į valstybinių parkų ar gamtinio karkaso teritorijas.

53. Žemiau įvardinti gamtiniai kompleksai (bendras plotas siekia apie 1,15 mln. ha arba 17,4 % šalies teritorijos), pasižymintys ypatinga ekologine svarba ir jautrumu, kurių naudojimas turi būti kreipiamas tausojimo linkme (plotas ir % dalis nuo šalies teritorijos):

agrariniai upių slėniai ir senslėniai	508,3 tūkst. ha; 7,6 %,
agrariniai ežerai ir tvenkiniai	178,9 tūkst. ha; 2,7 %,
kontinentinio pamario teritorijos	14,9 tūkst. ha; 0,2 %,
agrarinės kalvotos takoskyros	199,5 tūkst. ha; 3,0 %,
agrarinės lyguminės takoskyros	111,5 tūkst. ha; 1,7 %,

agrariniai gūbriai ir eroziniai cirkai	119, 9 tūkst. ha; 1,8 %,
intensyvaus karsto arealai	22,7 tūkst. ha; 0,4 %.

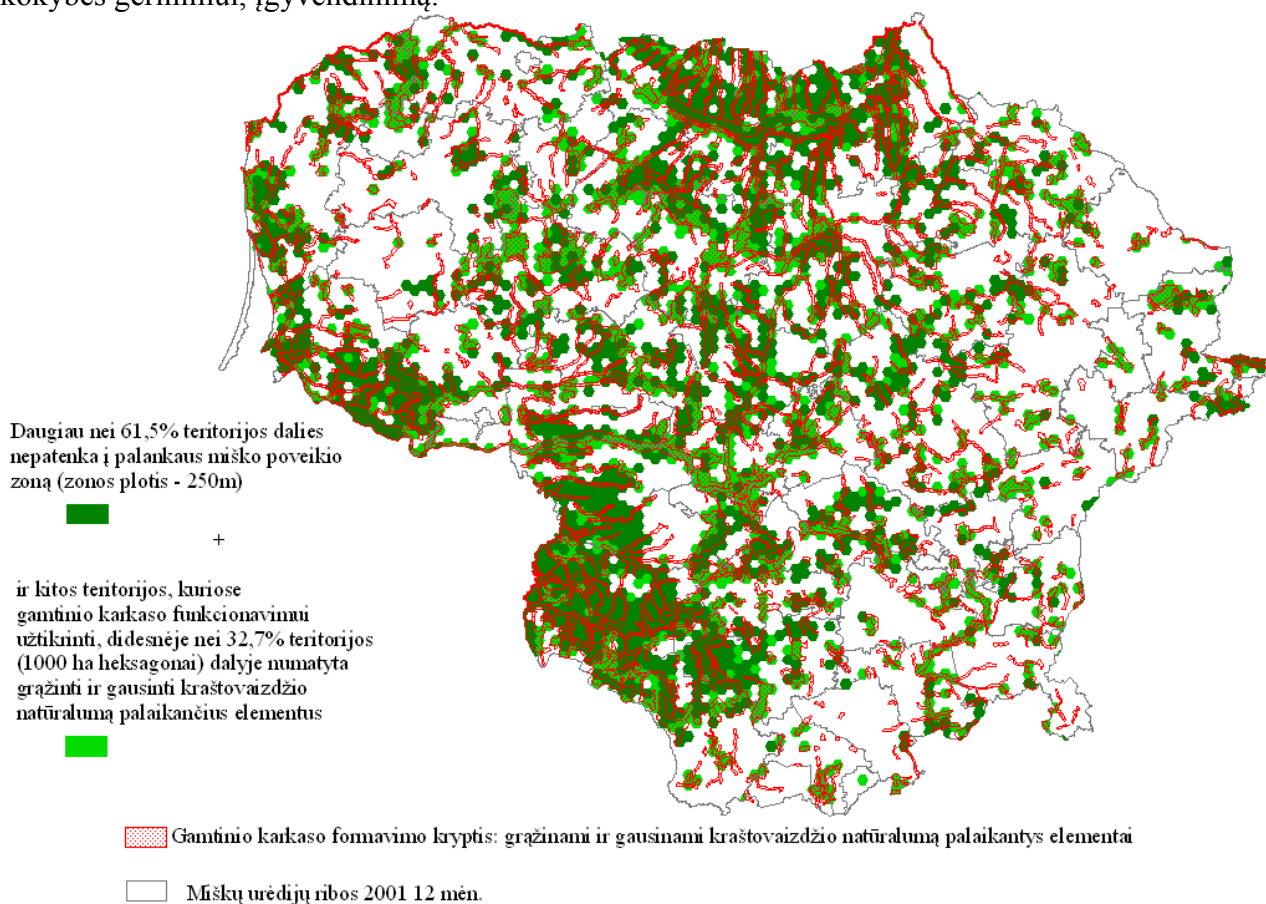
54. Siekiant stiprinti gamtinį karkasą ir ekologinę pusiausvyrą, rekomenduojama:

54.1. tobulinti žemėnaudos procesus – miškų ūkio plėtros strategijos ir miškingumo didinimo klausimą spręsti kompleksiskai (kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės, ekologiniu, socialiniu, ekonominiu aspektais), derinant miškų teritorinio išdėstymo ir gamtinio karkaso formavimo klausimus, įvertinant naujų miškų įveisimo reikalingumą, prioritetą skiriant ekologiškai nuskurdintoms gamtinio karkaso teritorijoms želdinti;

54.2. rengiant teritorijų planavimo, kitus teritorijų apsaugos ir (ar) tvarkymo dokumentus, atsižvelgti į šalies teritorijos kraštovaizdžio analizės pagal ekologinį pilnavertiškumą rezultatus (3 pav.);

54.3. pasiekti rezultatą, kad vykdant melioracijos sistemų atnaujinimo, jų priežiūros ir kitus panašaus pobūdžio darbus būtų parenkamos ir taikomos aplinkai tinkamos, ekologiškos, kraštovaizdį ir jo įvairovę atkuriančios veiklos: upių ar jų vertingiausių atkarpų renatūralizavimas, hidrografinių vertybių, pažeistų reljefo formų atkūrimas ir kt.;

54.4. tobulinti išmokų už agrarinės aplinkosaugos priemonių taikymą politiką, numatant paramą už priemonių, skirtų kraštovaizdžio būklės, kraštovaizdžio vizualinės raiškos ir estetinės kokybės gerinimui, įgyvendinimą.

3 pav. Gamtinio karkaso formavimas ir miško želdinių trūkumo zonos

55. Atkreiptinas dėmesys į pastaruoju metu šalyje iškilusią skalūnų (argilitų) dujų pramoninės gavybos perspektyvą. Ši nauja, šalies ekonominę ir politinę savarankiškumą galinti sustiprinti ūkinė veikla teritorijų planavimo dokumentuose nebuvo akcentuota, tačiau gali paveikti Pietvakarių Žemaitijos kraštovaizdžio ir jo gamtinio karkaso ekologinę būklę, tradicinio kraštovaizdžio identitetą, suformuoti naujo tipo kraštovaizdį – pramoninį technogeninį karkasą. Teritorijų planavimo dokumentuose ir teisės aktuose reglamentuojant skalūnų dujų gavybos klausimus, būtina visapusiškai įvertinti šios veiklos įtaką kraštovaizdžiui.

56. Su gamtinio karkaso ir ekologinės pusiausvyros stiprinimu tiesiogiai siejasi gamtinio karkaso teritorinės struktūros lokalizavimas, vystymas. Nustatytos formuojamo gamtinio karkaso teritorijos apima apie 65 % šalies ploto. Tai atitinka geoekologiškai optimalią proporciją tarp intensyviai naudojamų ir palaikomojo gamtinio kraštovaizdžio pobūdžio teritorijų. Vystant teritorijas gamtinio karkaso plotas neturi mažėti. Pagrindinės gamtinio karkaso teritorijų geoekologinės kategorijos pasiskirsto taip: geoekologinės takoskyros užima 24 % šalies ploto; geosistemų vidinio stabilizavimo arealai – 23 % ir migracijos koridoriai – 18 %.

57. Gamtinis karkasas yra įteisintas šalies bendrajame plane. Regioninio planavimo darbai turi būti vykdomi laikantis šalies bendrojo plano patvirtintų nuostatų. Žemesnėse planavimo stadijose sukurtos gamtinio karkaso lokalizavimo versijos gana dažnai nesudaro vientisos moksliskai pagrįstos sistemos. Siekiant sustiprinti gamtinio karkaso ir kraštovaizdžio ekologinę pusiausvyrą, vykdyti racionalią teritorijų plėtrą, atlikti gamtinio karkaso teritorinę vertinamąją analizę savivaldybių lygmenyje ir parengti patikslintus erdvinis jo modelius, atitinkamai pakoreguojant kraštovaizdžio apsaugos ir tvarkymo nuostatas bendruosiuose planuose.

VI SKYRIUS

KRAŠTOVAIZDŽIO VIZUALINIO ESTETINIO POTENCIALO APSAUGA

58. Kraštovaizdžio vizualinė struktūra nacionalinio lygmens teritorijų planavimo dokumentuose dėl smulkaus jų mastelio pateikiama orientuojantis į vizualinių morfologinių kraštovaizdžio tipų išskyrimą, remiantis bendraisiais kraštovaizdžio apžvalgos ir suvokimo sąlygas įtakančiais struktūrinės raiškos bruožais. Kraštovaizdžio vizualinę struktūrą, jos informacinę – estetinę potencialą formuojančiais kertiniais teritorinio pasiskirstymo (regioninės sklaidos) veiksniais yra:

58.1. vertikalioji sąskaida – apsprendžianti kraštovaizdžio erdvinį despektiškumą, t. y. įvairaus lygmens apžvalgos lygmenų (despektų) buvimo galimybes;

58.2. horizontalioji sąskaida – apsprendžianti kraštovaizdžio erdvinį atvirumą, t. y. jo videotopų (vientisai suvokiamų erdvių) pražvelgimo, matomumo ir suvokimo galimybes;

58.3. vizualinis dominavimas kraštovaizdyje – apsprendžiantis kraštovaizdžio erdvinę kompozicinę išraišką, t. y. vertikalijų (iškylančių aukštų statinių, kalvų) bei horizontalijų (suvokiamų upių juostų, ežerų vandens paviršių) vizualinių dominančių ar jų kompleksų buvimą.

59. Šalies kraštovaizdžio vizualinės raiškos ypatumai pateikiami brėžinyje 3 priede, apibendrinančiame išvardintus vizualinius veiksnius, pristatančiame pamatinius kraštovaizdžio vizualinės struktūros tipus, nustatytus pagal vertikalios (V) ir horizontalios (H) erdvinės sąskaidos išraiškos laipsnio (0-1-2-3) derinius.

60. Vizualinės struktūros veiksniai diferencijuojami pagal:

60.1. vertikaliąją sąskaidą (V):

V_0 – neišreikšta vertikalioji sąskaida – lygumų kraštovaizdis su vieno lygmens videotopais;

V_1 – nežymi vertikalioji sąskaida – banguotas, lėkštų šlaitų slėnių kraštovaizdis su dviejų lygmenų videotopų kompleksais;

V_2 – vidutinė vertikalioji sąskaida – kalvotas bei išreikštų slėnių kraštovaizdis su trijų lygmenų videotopų kompleksais;

V_3 – ypač raiški vertikalioji sąskaida – stipriai kalvotas, gilių slėnių kraštovaizdis su keturių–penkių lygmenų videotopų kompleksais;

60.2. horizontaliąją sąskaidą (H):

H_0 – vyraujančių uždarų nepražvelgiamų (miškingų ar užstatytų) erdvių kraštovaizdis;

H_1 – vyraujančių pusiau uždarų iš dalies pražvelgiamų erdvių kraštovaizdis;

H_2 – vyraujančių pusiau atvirų didžiąja dalimi apžvelgiamų erdvių kraštovaizdis;

H_3 – vyraujančių atvirų visiškai apžvelgiamų erdvių kraštovaizdis;

60.3. vizualinį dominavimą kraštovaizdyje (D):

a – kraštovaizdžio erdvinėje struktūroje išreikštas vertikalijų ir horizontalijų dominančių kompleksas;

- b – kraštovaizdžio erdvinėje struktūroje išreikštos tik horizontalios dominantės;
 c – kraštovaizdžio erdvinėje struktūroje išreikštos tik vertikalios dominantės;
 d – kraštovaizdžio erdvinė struktūra neturi išreikštų vertikalių ir horizontalių dominančių.

61. Formuojant kraštovaizdžio struktūrą pagal vizualinės struktūros V ir H veiksmų raiškos kompleksus, nustatyta 16 pamatinių vizualinės struktūros tipų (indeksai pagal 60 punkte pateiktus išaiškinimus):

61.1. A. Ypač raiškios ir vidutinės vertikaliosios sąskaidos atvirų ir pusiau atvirų erdvių kraštovaizdis:

V₃H₃ (AI); 2) V₃H₂ (AII); 3) V₂H₃ (AIII); 4) V₂H₂ (AIV);

61.2. B. Ypač raiškios ir vidutinės vertikaliosios sąskaidos pusiau uždarytų ir uždarytų erdvių kraštovaizdis:

V₃H₁ (BI); 2) V₃H₀ (BII); 3) V₂H₁ (BIII); 4) V₂H₀ (BIV);

61.3. C. Silpnos vertikaliosios sąskaidos įvairaus pražvelgimo erdvių kraštovaizdis:

V₁H₃ (CI); 2) V₁H₂ (CII); 3) V₁H₁ (CIII); 4) V₁H₀ (CIV);

61.4. D. Neraiškios vertikaliosios sąskaidos įvairaus pražvelgimo erdvių kraštovaizdis:

V₀H₃ (DI); 2) V₀H₂ (DII); 3) V₀H₁ (DIII); 4) V₀H₀ (DIV).

62. Išsami kraštovaizdžio vizualinės struktūros tipų charakteristika gaunama papildžius nustatytus pamatinius tipus 60.3 papunktyje pateiktu vizualinio dominavimo veiksnio pobūdžiu (a-b-c-d).

63. Nacionaliniame lygmenyje kraštovaizdžio vizualinę struktūrą nulemiančių jo vizualinės struktūros tipų šalies teritorijoje išsidėstymas pateiktas 11 lentelėje:

11 lentelė. Kraštovaizdžio vizualinės struktūros arealų apibendrinti tipai (išskyrus Kuršių marias, be kurių šalies teritorijos plotas – 64896,47 km²)

Tipas	Arealų skaičius	Tipo plotas, km ²	Vidutinis arealo plotas, km ²	Tipo dalis nuo Lietuvos teritorijos ploto (%)
AI-b	4	393,14	98,28	0,61
AI-d	1	231,71	231,71	0,36
AII-a	12	824,11	68,68	1,27
AII-b	14	1856,04	132,57	2,86
AII-c	5	817,82	163,56	1,26
AII-d	21	825,65	39,32	1,27
AIII-a	3	134,14	44,71	0,21
AIII-b	14	943,68	67,41	1,45
AIII-c	3	218,06	72,69	0,34
AIII-d	16	1792,34	112,02	2,76
AIV-a	7	720,00	102,86	1,11
AIV-b	36	2851,64	81,48	4,39
AIV-c	1	0,00	0,00	0,00
AIV-d	22	1523,14	69,23	2,35
BI-a	14	360,59	25,76	0,56
BI-b	11	716,49	65,14	1,10
BI-c	2	504,59	252,30	0,78
BI-d	11	1091,05	99,19	1,68
BII-a	6	80,13	13,35	0,12
BII-b	15	1500,02	100,00	2,31
BII-c	5	429,09	85,82	0,66
BII-d	9	887,08	98,56	1,37
BIII-b	4	293,00	73,25	0,45

BIII-c	1	69,48	69,48	0,11
BIII-d	6	339,99	56,66	0,52
BIV-a	3	0,00	0,00	0,00
BIV-b	4	502,74	125,68	0,77
BIV-c	2	359,25	179,62	0,55
BIV-d	7	471,48	67,35	0,73
CI-a	4	687,27	171,82	1,06
CI-b	19	961,10	50,58	1,48
CI-c	10	1663,89	166,39	2,56
CI-d	46	3478,40	75,62	5,36
CII-a	5	424,23	84,85	0,65
CII-b	35	2337,34	66,78	3,60
CII-c	6	1082,27	180,38	1,67
CII-d	32	2918,11	91,19	4,50
CIII-a	1	182,26	182,26	0,28
CIII-b	8	302,06	37,76	0,47
CIII-c	3	107,37	35,79	0,17
CIII-d	13	1579,09	121,47	2,43
CIV-b	12	1386,49	115,54	2,14
CIV-c	1	0,00	0,00	0,00
CIV-d	15	1245,76	83,05	1,92
DI-b	13	1440,53	110,81	2,22
DI-c	8	2860,06	357,51	4,41
DI-d	38	3658,18	96,27	5,64
DII-b	3	501,33	167,11	0,77
DII-c	2	226,58	113,29	0,35
DII-d	18	3491,17	193,95	5,38
DIII-a	4	166,58	41,64	0,26
DIII-b	21	5056,73	240,80	7,79
DIII-c	4	779,95	194,99	1,20
DIII-d	27	3764,16	139,41	5,80
DIV-a	2	60,99	30,50	0,09
DIV-b	11	1241,48	112,86	1,91
DIV-d	24	2556,67	106,53	3,94
<i>IŠ VISO:</i>		64896,47		100

64. Kraštovaizdžio plane išskirti Lietuvos kraštovaizdžio informacinio–estetinio potencialo vizualinės struktūros tipai (brėžinys 4 priede), kurių apsaugos ir tvarkymo nuostatos turi būti konkretizuojamos žemesnio lygmens teritorijų ir strateginio planavimo dokumentuose:

64.1. ypač raiškios ir vidutinės vertikaliosios sąskaidos atvirų ir pusiau atvirų erdvių kraštovaizdis (AI; AII tipai – raiškiausia kraštovaizdžio vizualinė struktūra) yra Kuršių nerijos Pervalkos–Juodkrantės ruože, Alsėdžių–Viešvėnų ruože bei Laukuvos–Girgždūtės–Kražių areale, Minijos–Salanto senslėniuose, Dubysos vidurupyje, Nemuno žemupio Vilkijos–Gelgaudiškio ruože, Kauno marių ir Didžiųjų Nemuno kilpų zonose, Gražiškių ir Sangrūdės kalvynuose Sūduvos aukštumose, Verstaminų, Užuguosčio, Pipiriškių ir Sudervės kalvynuose Dzūkų aukštumose, Vaiskūnų, Juknėnų, Tauragnų, Antalksnės, Junkūnų, ir Zarasų kalvotuose ruožuose Aukštaičių aukštumose. Šios struktūros kraštovaizdis apima beveik 8 % šalies teritorijos ploto. Kiek mažiau raiški kraštovaizdžio struktūra (AIII; AIV tipų) būdinga rytiniams Sėlių ir Aukštaičių aukštumų

kalvynams (Južintų, Alaušo, Storių, Antalgės, Balninkų, Suginčių, Dubingių, Riešės), Dūkšto–Vidiškių, Daugų–Alovės, Obelijos, Veisiejų, Gėsalų, Barstyčių, Šilalės apylinkėms, Nevėžio slėnyje, Nemuno vidurupyje, Neries žemupyje. Šios struktūros kraštovaizdis apima virš 12 % šalies teritorijos ploto. Planuojant šias teritorijas turi būti užtikrintas kraštovaizdžio vizualinės struktūros išsaugojimas;

64.2. ypač raiškios ir vidutinės vertikaliosios sąskaidos pusiau uždarų ir uždarų erdvių kraštovaizdis (B tipas), turintis kiek mažesnes morfologinės raiškos suvokimo galimybes už A tipo vizualinės struktūros kraštovaizdžio erdves, paplitęs miškinguose kalvynuose bei slėniuose. Jis būdingas šiauriniams ir pietiniams Kuršių nerijos ruožams, Žemaičių aukštumų rytinei daliai, Sūduvos aukštumų vakarinei bei Dzūkų aukštumų vidurinei dalims, atskiriems Aukštaičių ir Švenčionių aukštumų kalvynams, kontinentinėms kopoms, raguvų reljefui ir Neries, Šventosios, Merkio–Ūlos, Jūros vidurupio slėniams. Šios struktūros kraštovaizdis apima beveik 12% šalies teritorijos ploto;

64.3. silpnos vertikaliosios sąskaidos įvairaus pražvelgimo erdvių kraštovaizdis (C tipas) sudaro gana didelius arealus šalies pietryčiuose, kontinentiniame pajūryje, Mūšos, Nevėžio ir Ventos žemumose, Žemaičių ir Aukštaičių aukštumų plynaukštėse. Šios struktūros kraštovaizdis yra labiausiai paplitęs ir apima virš 28% šalies teritorijos ploto;

64.4. neraiškios vertikaliosios sąskaidos įvairaus pražvelgimo erdvių kraštovaizdis (D tipas) ypač būdingas Pajūrio ir Vakarų Žemaičių, Žiemgalos, Nevėžio, Šešupės žemumoms, atskiriems miškingiems lygumų plotams šalies pietuose bei pietryčiuose. Iš jų mažiausiai raiškūs yra lygumų plotai su neišreikšta vizualine sąskaida ir vyraujančiomis uždaramis nepražvelgiamomis ar pusiau uždaramis, iš dalies pražvelgiamomis erdvėmis (DIII; DIV tipai), kurių daugiausia yra Vidurio Lietuvos ir Vakarų Žemaičių žemumose. Šios struktūros kraštovaizdis plyti apie 40 % šalies teritorijos.

65. Kraštovaizdžio vizualinės struktūros pagal dominančių buvimą analizė parodė, kad:

65.1. kraštovaizdžio arealų su vizualinėje struktūroje išreikštu vertikalių ir horizontalių dominančių kompleksu (a variantas) nėra daug – tai urbanizuotų ir (ar) iš dalies urbanizuotų slėnių ir paslėnių ruožai, ežerų duburiai. Prie šios grupės priskiriama Kuršių nerija, slėniai su išreikštomis vertikaliosiomis gamtinėmis ir (ar) pusiau natūraliomis dominantėmis (kalvomis, kopomis, piliakalniais);

65.2. kraštovaizdžio arealų su vizualinėje struktūroje išreikštais horizontaliaisiais dominantais (b variantas) yra gana daug – tai ežerynus sudarantys kalvoti ar banguoti arealai su gausiais vandens telkinių (ežerų, tvenkinių) paviršiais, neurbanizuotų ar mažai urbanizuotų upių slėniai, kai kurie lygumų kraštovaizdžio plotai su išreikštomis upių, neturinčių raiškių slėnių, vagomis;

65.3. kraštovaizdžio arealų su vizualinėje struktūroje išreikštais vertikaliaisiais dominantais (c variantas) šalyje taip pat nedaug – tai tik keletas kalvotų bei lygumų arealų, išsiskiriančių vizualinėje struktūroje aiškiai dominuojančiais antropogeniniais ar gamtiniais vertikaliaisiais akcentais – bažnyčių bokštais ar kalvomis Gomertos ir Storių kalvynų, Vakarų Žemaičių žemumos pietrytinės dalies (Švėkšnos–Žemaičių Naumiesčio zona), Žiemgalos žemumos vakarinės dalies (Žagarės–Joniškio zona), Šešupės žemumos pietinės dalies (Kybartų–Marijampolės zona) ir kai kurių kitų teritorijų kraštovaizdyje;

65.4. kraštovaizdžio arealai, kurių erdvinėje struktūroje nėra išreikštų vertikalių ir horizontalių dominantų (d variantas), užima apie pusę šalies teritorijos. Tai teritorijos, kuriose vizualiai mažiau išreikšti, aiškių dominuojančių viršūnių ar raiškesnių vandens telkinių neturintys kalvynai, aplyginto silueto volo formos gūbriai ar banguotas reljefas, vaizdai monotoniški, dažniausiai apaugę mišku ar lygumų kraštovaizdžio kompleksai.

66. Nacionaliniame lygmenyje kraštovaizdžio estetinį potencialą (vaizdingumą) formuoja jo vizualinės struktūros raiškumas, dominančių buvimas, kraštovaizdžio elementų įvairovė, panoraminio apžvalgumo galimybės. Kraštovaizdžio su kultūrinimo laipsnis laikomas esmine suvokiamo kraštovaizdžio kategorija, o ne vaizdingumo laipsnį diferencijuojančiu veiksniu.

67. Aukščiausio rango – labai vaizdingoms (itin išraiškingoms) teritorijoms priskiriami gamtinio, agrarinio bei urbanizuoto kraštovaizdžio arealai, kuriems būdinga raiški vertikaloji reljefo sąskaida, vandens telkiniai, ypač raiškus užstatymas.

68. Vaizdingoms teritorijoms priskiriami gamtinio, agrarinio ir urbanizuoto kraštovaizdžio arealai, kuriems būdingi vandens telkiniai (esant vidutiniškai reljefo sąskaidai) ar reljefingi, bet nevandeningi arealai, taip pat derantys su harmoningu sodybiniu ar kitu būdingu (tradiciniu) užstatymu.

69. Mažai vaizdingoms teritorijoms priklauso įvairaus pobūdžio kraštovaizdžio arealai, kuriems būdingi vandens telkiniai ir vidutinio raiškumo užstatymas lygumų ir banguotame reljefe, vidutinės sąskaidos ir vandeningumo teritorijos, užstatytos standartiniais monotoniškais statiniais.

70. Nevaizdingas teritorijas formuoja arealai, kuriems būdingas lygumų reljefas, maži vandens telkiniai bei monotoniškas užstatymas, vizualiai stipriai sudarkyto kraštovaizdžio arealai.

71. Lietuvos kraštovaizdis nepasižymi ypatingu vaizdingumu – labai didelio ir didelio estetinio potencialo ypač raiškūs daugiaplanius vaizdus formuojantys kraštovaizdžio kompleksai sudaro apie 20 % šalies teritorijos ploto ir koncentruoti Baltijos, Žemaičių aukštumų ežeringuose kalvynuose, Kuršių nerijoje, didžiuosiuose ir giliuosiuose Nemuno, Neries, Dubysos, Šventosios, Nevėžio, Minijos ir keliose kitose upių slėniuose, pasižyminčiuose raiškiais stačiais šlaitais. Labai didelio ir didelio estetinio potencialo ypač ir vidutiniškai raiškių kraštovaizdžio kompleksų kokybė negali būti bloginama.

72. Šalies kraštovaizdyje vyrauja vidutinio ir žemo raiškumo teritorijos. Šie lygumų, žemumų ir pakilumų gana monotoniško pobūdžio plotai užima virš 40 % šalies teritorijos ploto.

73. Atsižvelgiant į pristatytus kraštovaizdžio vizualinės struktūros ypatumus (AI, AII ir BI vizualinių tipų pagrindu), Kraštovaizdžio planas nustato 27 ypač saugomo šalies vizualinio estetinio potencialo arealus ir vietas, kuriose būtina taikyti griežčiausius vizualinės apsaugos reikalavimus, įskaitant draudimą statyti pavienes vėjo jėgaines ir pramoninius vėjo jėgainių parkus (brėžinys 3 priede): 1. Kuršių nerijos pusiasalis, 2. Salanto – Minijos santakos senslėniai, 3. Platelių kalvotas ežerynas, 4. Vidurio Žemaitijos kalvynas, 5. Kurtuvėnų ežerotas kalvynas, 6. Dubysos – Nemuno santakos senslėniai, 7. Vištyčio – Kalvarijos kalvynas, 8. Bielėnų – Vingrėnų kalvynas, 9. Veisiejų – Seirijų ežerynas, 10. Nemuno kilpos, 11. Nemuno klonis ties Kauno mariomis, 12. Merkio – Nemuno santakos kalvoti senslėniai, 13. Daugų kalvotas ežerynas, 14. Ūlos slėnis, 15. Trakų – Aukštadvario kalvotas ežerynas, 16. Neries senslėnis – Sudervės kalvynas, 17. Siesarties senslėnis – Balninkų ežerotas kalvynas, 18. Šventosios – Anykštos santakos senslėniai, 19. Rubikių kalvotas ežerynas – Pakalnių kalvynas, 20. Molėtų – Labanoro ežerynas, 21. Asvejos ežerynas, 22. Sartų – Avilio – Čičirio kalvotas ežerynas, 23. Alaušo – Antalieptės marių – Luodžio ežerynas, 24. Tauragnų – Ignalinos – Sirvėtos kalvotas ežerynas, 25. Klaipėdos senamiestis, 26. Kauno senamiestis, 27. Vilniaus senamiestis.

74. Kraštovaizdžio planas rekomenduoja:

74.1. atsižvelgiant į tai, kad Lietuvoje pajūrio kraštovaizdis užima tik 0,99 procentus šalies teritorijos ir siekiant užtikrinti šios teritorijos tvarią plėtrą, išsaugoti pajūrio kraštovaizdžio identitetą, įteisinti pajūrio–pamario kraštovaizdžio vizualinės apsaugos zoną (3 brėž.), apimančią Kuršių neriją, Kuršių marias ir iki 10 km pločio žemyninės pakrantės juostą, įskaitant Nemuno deltą ir Klaipėdos gūbrį;

74.2. siekti, kad šalies pasienio teritorijos, patenkančios į vizualinio estetinio potencialo arealus ir vietas, kurioms nustatytas ypač raiškios ir vidutinės vertikaliosios sąskaidos atvirų ir pusiau atvirų, pusiau uždarų ir uždarų erdvių kraštovaizdis (Lazdijų, Kalvarijos, Zarasų, Vilniaus r. ir kt. savivaldybės ar jų dalys), reprezentuotų kraštovaizdžio įvairovę;

74.3. įteisinti vizualinio estetinio potencialo vertinimą ir jo panaudojimą teritorijų planavimo dokumentų rengime, ypač rajonų (savivaldybių) ir vietos lygmenyse;

74.4. į teritorijų planavimo dokumentus įtraukti nuostatas dėl kraštovaizdžio vizualinio estetinio potencialo išsaugojimo.

VII SKYRIUS

SAUGOMŲ TERITORIJŲ TINKLO IR KRAŠTOVAIZDŽIO TERITORINĖS APSAUGOS PLĖTROS GALIMYBĖS

75. Šalies saugomų teritorijų sistema užtikrina praktinį kraštovaizdžio politikos prioritetų įgyvendinimą Lietuvos regionuose. Kraštovaizdžio plane, atsižvelgiant į pastarųjų 20 metų saugomų teritorijų plėtros tendencijas, teikiamos rekomendacijos dėl perspektyvinės saugomų teritorijų tinklo plėtros ir kraštovaizdžio teritorinės apsaugos. Šias rekomendacijas gali įgyvendinti valstybės ir (ar) savivaldos institucijos rengdamos savivaldybės, vietovės lygmens teritorijų ir strateginio planavimo dokumentus.

76. Kraštovaizdžio planas rekomenduoja prioritetą skirti keturioms kraštovaizdžio teritorinės apsaugos kryptims ir ateinančių dešimtmetį siūlo:

76.1. tęsti istorinių valstybinių parkų tinklo formavimą;

76.2. pradėti kurti naujas rekreacinio profilio teritorijas – rekreacinius ir (ar) rekreacinius regioninius parkus;

76.3. įsteigti Sūduvos (Suvalkijos) nacionalinį parką;

76.4. steigti kraštovaizdžio apsaugai skirtas konservacinės apsaugos prioriteto teritorijas.

77. Išanalizavus kultūros paveldo objektų ir vietovių sancaupų arealus, didelį estetinį potencialą turinčias ir tradicinius kraštovaizdžio elementus išsaugojusias teritorijas, tikslinga įvertinti galimybę steigti šiuos naujus istorinius valstybinius parkus ir pertvarkyti esamas saugomas teritorijas (brėžinys 1 priede): Nalšios (Medininkų–Turgelių) – ši teritorija reprezentuoja šalies valstybingumo regioną, išsiskiria kultūrinio paveldo gausa (Medininkų senoji gyvenvietė, pilis, dvarų sodybų paveldas, išlikęs Valakų reformos metu suformuotas kaimas). Šio istorinio regioninio parko kūrimui Kraštovaizdžio planas teikia prioritetą; Apuolės; Impilties; Lamatos (Švėkšnos–Veiviržėnų); Batakių–Skaudvilės–Bijotų; Žiemgalos (Linkuvos–Žeimelio); Valkininkų; Lėvens; Daugyvenės draustinio pertvarkymas į Raudondvario–Rozalimo istorinį regioninį parką; Rambyno regioninio parko pertvarkymas į istorinį regioninį parką; Panemunės regioninio parko pertvarkymas į istorinį regioninį parką.

78. Tikslinga parengti istorinių nacionalinių ir istorinių regioninių parkų tinklo plėtros studiją, kurioje būtų visapusiškai įvertintos galimybės Kraštovaizdžio plane siūlomose teritorijose steigti istorinius parkus.

79. Tikslinga patikslinti kultūrinių rezervatų (rezervatų–muziejų), istorinių nacionalinių parkų steigimo kriterijų aprašą, kad jo nuostatos leistų pagrįsti istorinių valstybinių parkų plėtrą, aiškiau diferencijuotų konservacinės apsaugos prioriteto (kultūrinių rezervatų, draustinių) ir kompleksinių saugomų teritorijų (istorinių valstybinių parkų) steigimo kriterijus, numatytų jų valdymo ir veiklos modelius.

80. Kraštovaizdžio planas rekomenduoja rekreacinio tipo parkų kūrimą. Rekomenduojama iki 2025 metų parengti šalies rekreacinių parkų ir (ar) rekreacinių regioninių parkų studiją ar atskiriems regionams (rajonams) skirtas rekreacinio tipo parkų studijas, programas ar kitus strateginius dokumentus, įvertinant šias 16 teritorijų (brėžinys 1 priede): Alaušo (Utenos r. sav.); Aleksandravėlės (Rokiškio–Zarasų r. sav.); Apvardų–Dysnų (Dūkšto) (Ignalinos r. sav.); Avilio–Čičirio (Sėlos) (Zarasų r. sav.); Avirio–Seirijo (Lazdijų–Alytaus r. sav.); Balninkų (Molėtų r. sav.); Daugų (Alytaus–Varėnos r. sav.); Duburio–Vencavo (Zarasų r. sav.); Europos geografinio centro (Vilniaus r. sav.); Galsto–Veisiejų (Jotvos) (Lazdijų r. sav.); Germanto–Vilkaičių (Telšių–Plungės r. sav.); Ilgio–Gailinto (Alytaus–Varėnos r. sav.); Kupiškio marių (Kupiškio r. sav.); Nemuno vidurupio (Nemunaičio) (Alytaus–Lazdijų r. sav.); Plinkšių–Sedos (Cėklio) (Telšių–Mažeikių r. sav.); Žirnųjų (Pabaisko) (Ukmergės r. sav.). Šiuose darbuose taip pat turi būti įvertinta galimybė dabartines intensyviai rekreacijai naudojamas saugomas teritorijas ar jų dalis nukreipti prioritetine rekreacijos plėtros kryptimi.

81. Tikslinga atnaujinti Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos prie Aplinkos ministerijos iniciatyva 2008–2009 m. vykdytas Lietuvos Respublikos teritorijos bendrajame ir Marijampolės apskrities bendrajame (generaliniame) planuose numatyto Sūduvos (Suvalkijos) nacionalinio parko

steigimo procedūras, siekiant įtikinti visuomenę, savivaldos institucijas, vietos bendruomenes šios saugomos teritorijos, reprezentuojančios Suvalkijos etnokultūrinės srities kraštovaizdį, reikalingumu. Apsaugos statuso šiai teritorijai suteikimas padėtų išsaugoti gamtines ekosistemas, slėniuotų ir limnoglacialinių lygumų, banguotos moreninės plynaukštės, ežeruoto moreninio kalvyno kraštovaizdį, Suvalkijos simbolio – Šešupės upyno etalonus, šalies istorijai ir kultūrai svarbias paveldo vietas. Nacionalinio parko statusas suteiktų daugiau galimybių pritraukti šalies ir Europos Sąjungos fondų lėšas šiai teritorijai vystyti, o vietos gyventojams – plėtoti ekonomiškai naudingas veiklas: teikti įvairios turizmo paslaugas, vykdyti agrarinę aplinkosaugą, atkurti, kurti tradicinius verslus (brėžinys 1 priede).

VIII SKYRIUS

KRAŠTOVAIZDŽIO KULTŪRINIO IDENTITETO SAUGOJIMAS

82. Beveik visa Lietuvos kraštovaizdžio įvairovė yra tarpusavyje persipynusių gamtinių ir kultūrinių elementų nuolatinėje sąveikoje susiformavusi visuma, suvokiama kaip kultūrinis kraštovaizdis, todėl jis turi būti saugomas, tvarkomas ir planuojamas neatsiejamai nuo nekilnojamo kultūros paveldo vertybių ir pastarosioms taikomų atitinkamų apsaugos reikalavimų.

83. Vienas iš svarbiausių plano tikslų kultūros paveldo srityje – atsižvelgiant į Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo nuostatas siekti, kad kraštovaizdžio teritorinė apsauga, kraštovaizdžio tvarkymo reglamentavimo strategijos ir jų kryptys būtų palankios kultūros paveldo vertybių ir jų artimos aplinkos apsaugai, suteiktų daugiau praktinių galimybių kultūros paveldo aplinkos išsaugojimui, racionaliam jų tvarkymui ir, pabrėžtina, įvairesnių finansavimo šaltinių pritraukimui iš kraštovaizdžio apsaugos programų į didžiausia paveldo objektų sankaupą ir verte pasižyminčius kultūrinio paveldo arealus.

84. Kultūros paveldo vertybių teritorijos ir apsaugos zonų ribos, konkrečios apsaugos priemonės nustatomos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiojo teritorijų planavimo dokumentuose, apsaugos reglamentuose, vadovaujantis Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatyme ir atitinkamuose poįstatyminiuose teisės aktuose nustatyta tvarka.

85. Siekiant nustatyti kultūros vertybių, kurios yra vienos iš svarbiausių kraštovaizdžio sudėtinių dalių, apsaugos teritorinius prioritetus, Kraštovaizdžio plano rengėjai brėžinyje M 1:200 000 (1 priedas) lokalizavo kultūros paveldo objektų ir vietovių sklaidą bei nustatė, kad intensyviausios visų pobūdžių kultūrinio paveldo objektų sankaupos (15–24 vnt. / 25 km² ir 25–68 vnt. / 25 km²) yra ties 3 didžiaisiais Lietuvos miestais, Žemaitijoje, Aukštaitijoje ties Švenčionimis ir Ignalina, Neries ir Nemuno slėniuose. Kitoje Lietuvos teritorijos dalyje paveldo vertybės išsidėsčiusios maždaug tolygiai (5–10 vnt./25 km²). Pagrindiniais kultūrinio kraštovaizdžio formuotojais yra piliakalniai, alkakalniai, pilys, bažnyčios, vienuolynai, dvarų sodybos, o savitus kultūrinio kraštovaizdžio bruožus ar net ištisus teritorinius kompleksus formuoja urbanistinis ir etnokultūrinis paveldas.

86. Kraštovaizdžio plane pateikiamas kultūros vertybių sankaupų, kurias Kraštovaizdžio planas siūlo vadinti „kultūros vertybių arealais“, išsidėstymas, brėžinyje 4 priede pateikiami siūlomi Kultūros paveldo apsaugos teritoriniai prioritetai, detalizuojamos šalies teritorijos bendrajame plane nustatytos šalies kultūrinio istorinio karkaso zonos, siūlomi archeologinio, architektūrinio, urbanistinio ir etnokultūrinio, memorialinio paveldo dominavimo arealai, taip pat nacionalinės ir regioninės reikšmės kultūros paveldo arealai, reikšmingi nustatant veiksmų prioritetus.

87. Siūlomi (brėžinys 4 priede) nacionalinės ir regioninės reikšmės kultūros paveldo arealai išryškina saugomų kultūros vertybių ir jų sankaupų teritorinę sklaidą, istorinę svarbą, kt.

88. Į siūlomas nacionalinės reikšmės kultūros paveldo arealų sankaupų zonas patenka reikšmingiausi Lietuvos istorinio kultūrinio karkaso objektai, atspindintys Lietuvos valstybės raidą nuo II tūkstantmečio prieš mūsų erą iki XX amžiaus vidurio. Tai kultūrinio ir gamtinio kraštovaizdžio teritorijos, kuriose matomi visi istoriniai miesto ir kaimo kraštovaizdžio tipai – piliakalniai ir senovės gyvenvietės (iki Valakų reformos vyravęs kraštovaizdis), dvarų sodybos

(Valakų reformos pasekmėje susiformavęs kraštovaizdis), istoriniai miestai ir jų dalys, etnografiniai kaimai. Šios teritorijos pasižymi išskirtine reikšmingo ir įvairaus kultūros paveldo gausa – atskirose vietose kultūros vertybių sandaupos siekia nuo 25 iki 68 vertybių 25 km². Svarbu ir tai, kad šiose teritorijose dauguma vertybių saugoma nuo septintojo XX a. dešimtmečio (daugiau nei 50 metų), jau susiformavo kultūros paveldo saugojimo tradicijos.

89. Į siūlomas regioninės reikšmės kultūros paveldo arealų sandaupų zonas patenka reikšmingiausi Lietuvos etnografinių regionų istorinio kultūrinio karkaso objektai, atspindintys savitus ir/ar išskirtinius skirtingų regionų kultūrinius bruožus.

90. Siūlomi prioritetiniai tvarkymo tikslai, saugant kraštovaizdžio kultūrinį identitetą nacionalinės reikšmės kultūros paveldo teritorijose, apima:

90.1. vertybių ir jas supančio kraštovaizdžio autentiškumo išsaugojimą;

90.2. susiklosčiusios istorinio ir gamtinio kraštovaizdžio dermės, erdvinės ir planinės struktūros palaikymą;

90.3. asociatyvaus kraštovaizdžio elementų vertės išryškinimą ir atskleidimą.

91. Siūlomi prioritetiniai tvarkymo tikslai, saugant kraštovaizdžio kultūrinį identitetą regioninės reikšmės kultūros paveldo teritorijose, apima:

91.1. vertybių ir jas supančios aplinkos visumos autentiškumo išsaugojimą ateities kartoms;

91.2. susiformavusio istorinio ir gamtinio kraštovaizdžio modelio savitumo išsaugojimą;

91.3. paveldo – svarbaus kraštovaizdžio komponento – išryškinimą;

91.4. tradicinių etnografinių regionų kultūrinio kraštovaizdžio elementų atgaivinimą ir vystymą;

91.5. žemėnaudos, gyvensenos, kitų tradicijų tąsą.

92. Siūlomos kultūros vertybių teritorijų tvarkymo prioritetinės kryptys regioninės reikšmės kultūros paveldo arealų zonose apima konservavimą, restauravimą ir pritaikymą istorškai susiklosčiusioms ir (ar) joms artimoms funkcijoms vykdyti, rekreacijai, turizmui plėtoti, išsaugant paveldo vertes, siekiant gyvenimo kokybės darnos.

93. Kultūros vertybių registre esančioms teritorijoms ir objektams rekomenduojama siekti natūralių gamtinių teritorijų (vandens telkinių, želdynų, reljefo formų, kt.) išsaugojimo ir esamo užstatymo santykio išlaikymo, leidžiant tik galimus minimalius pokyčius, išsaugant savitus gamtinio–kultūrinio kraštovaizdžio komplekso bruožus, istorinius teritorijos struktūros elementus.

94. Siekiant išsaugoti vertingiausius Lietuvos istorinio kultūrinio karkaso struktūrinius elementus, padėti visapusiškiau realizuoti prioritetinius nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos tikslus, nacionalinės ir regioninės reikšmės paveldo arealų zonose kraštovaizdžio apsaugos aspektu rekomenduojamos šios kompleksinės apsaugos priemonės:

94.1. teisės aktų nustatyta tvarka vykdyti nuolatinę kultūrinio kraštovaizdžio ir paveldo kaitos stebėseną;

94.2. įvertinti galimybę valstybės ir (ar) savivaldybės saugomų objektų statusą suteikti šių teritorijų kultūros vertybėms;

94.3. siekti, kad būtų užtikrinta pakankama valstybės ir/ar savivaldos institucijų, ES ar kitų tarptautinių fondų finansinė parama šių teritorijų kultūros vertybių tvarkymui;

94.4. teisės aktų nustatyta tvarka vykdyti apskaitos dokumentų tikslinimą ir vertybių inventorizavimą;

94.5. intensyviau taikyti kultūros paveldo teritorinės apsaugos principus, teisės aktų nustatyta tvarka steigiant kultūrinio tipo draustinius, saugomas vietas, kt.;

94.6. įvertinti galimybes nustatyti papildomas vertybių apsaugos zonas, išskyrus atvejus, kai teritorijų ir apsaugos zonų ribos teisės aktų nustatyta tvarka yra patvirtintos specialiojo planavimo dokumentuose.

95. Raiškiausiai kultūrinį kraštovaizdį formuoja piliakalniai, alkakalniai, pilys, bažnyčios, vienuolynai, dvarų sodybos, savitus kultūrinio kraštovaizdžio bruožus ir net ištisus teritorinius kompleksus formuoja urbanistinis ir etnokultūrinis paveldas.

96. Konkrečios kultūros vertybių apsaugos priemonės nustatomos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiojo teritorijų planavimo dokumentuose (tvarkymo planuose,

paveldotvarkos projektuose), apsaugos reglamentuose, Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatyme ir atitinkamuose poįstatyminiuose teisės aktuose nustatyta tvarka. Vertybių teritorijos ir apsaugos zonų ribos nustatomos Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatyme nustatyta tvarka.

97. Apibendrinanti rekomenduojamų kultūros paveldo arealų prioritetinių tvarkymo nuostatų suvestinė pateikiama 12 lentelėje.

12 lentelė. Rekomenduojamos prioritetinės kultūros paveldo arealų tvarkymo nuostatos.

Siūlomo kultūros paveldo arealo pavadinimas	Siūlomi kultūrinio kraštovaizdžio tvarkymo prioritetai	Siūlomi vertybių apsaugos zonų formavimo principai
Dominuojančio archeologinio paveldo arealai	Archeologinio paveldo vertybių atskleidimas, paveldo ekspozicinių priemonių vystymas	Atvirų erdvių formavimas, išryškinant archeologinio paveldo vertes; apsaugos nuo neigiamo fizinio poveikio ir vizualinės taršos užtikrinimas
Dominuojančio architektūrinio paveldo (statinių ir statinių kompleksų) arealai	Architektūrinio paveldo išsaugojimas, vertingųjų savybių atskleidimas, darnus kraštovaizdžio vystymas, laikantis susiklosčiusių erdvių formavimo dėsnių	Architektūrinio paveldo verčių išryškinimas; vertybių aplinkos pobūdžio palaikymas, apsaugos nuo neigiamo fizinio poveikio ir vizualinės taršos užtikrinimas
Dominuojančio architektūrinio paveldo (dvarų sodybų kompleksų) arealai	Dvarų sodybų paveldo atgaivinimas, kaimiškojo kraštovaizdžio pobūdžio, istorinės žemėnaudos formavimo dėsningumų palaikymas	Dvarų sodybų aplinkos pobūdžio palaikymas, apsaugos nuo vizualinės taršos užtikrinimas, agrarinės aplinkos išsaugojimas
Dominuojančio urbanistinio miestų paveldo (istorinių miestų, jų dalių) arealai	Istorinių miestų kraštovaizdžio išryškinimas, darnus urbanizuoto kraštovaizdžio vystymas, laikantis susiklosčiusių erdvių formavimo dėsnių, vietos savitumo išsaugojimas	Istorinių miestų aplinkos pobūdžio palaikymas, siluetų, panoramų apžvalgos galimybių didinimas, vizualinių ryšių išsaugojimas ir atskleidimas, apsaugos nuo vizualinės taršos užtikrinimas
Dominuojančio urbanistinio kaimų paveldo (etnografinių kaimų) arealai	Istorinio kraštovaizdžio išryškinimas, tradicinio užstatymo ir gamtos santykio palaikymas, vietos savitumo išsaugojimas	Etnografinių kaimų aplinkos pobūdžio palaikymas, agrarinės aplinkos išsaugojimas, apsaugos nuo vizualinės taršos užtikrinimas
Dominuojančio memorialinio paveldo arealai	Memorialinio paveldo išsaugojimas, susiformavusio kraštovaizdžio modelio vystymas	Atvirų erdvių formavimas, vertybių apžvalgos, pažinimo galimybių didinimas, memorialinio paveldo verčių išryškinimo; apsaugos nuo neigiamo fizinio poveikio ir vizualinės taršos užtikrinimas.

IX SKYRIUS GRAFINĖ DALIS (BRĖŽINIAI)

- 1 priedas. Kraštovaizdžio tvarkymo zonos (pagrindinis brėžinys M 1:200 000).
- 2 priedas. Kraštovaizdžio tvarkymo reglamentavimo kryptys (brėžinys M 1:400 000).
- 3 priedas. Kraštovaizdžio vizualinis estetiškas potencialas (brėžinys M 1:400 000).
- 4 priedas. Kultūros paveldo apsaugos teritoriniai prioritetai (brėžinys M 1:400 000).